

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Elli Korpela

Syntyvyyden lasku

Laadullinen sisällönanalyysi puolueiden perhepoliittisissa ohjelmissa

Johtamisen akateeminen yksikkö
Sosiaali- ja terveyshallintotiede
Pro Gradu -tutkielma
Hallintotieteiden maisteri

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Elli Korpela		
Tutkielman nimi:	Syntyvyyden lasku: Laadullinen sisällönanalyysi puolueiden perhepoliittisissa ohjelmissa		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Oppiaine:	Sosiaali- ja terveyshallintotiede		
Työn ohjaaja:	Patrik Nordin		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	71

TIIVISTELMÄ:

Tässä pro gradu tutkielmassa tarkastellaan syntyvyyden laskua koko hyvinvointiyhteiskunnan toimintoihin vaikuttavana tekijänä. Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten puolueohjelmissa ilmenee positiivinen tai rohkaiseva perhepuhe, sekä minkälaisia keinoja puolueet tuovat esiin syntyvyyden laskun pysäyttämiseksi. Tutkielmassa pyritään tuomaan esiin syntyvyyden laskun merkitystä laajemmassa mittakaavassa. Lisäksi pyritään avaamaan, kuinka syntyvyyden lasku haastaa hyvinvointivaltion elintärkeät toiminnot, kuten sosiaali- ja terveyspalvelut. Aineisto koostuu eduskuntapuolueiden poliittisista- ja perhepoliittisista ohjelmista. Aineistoa analysoidaan sisällönanalyysin avulla etsien vastauksia tutkimuskysymyksiin. Aineistosta saadaan myös suoria lainauksia positiivisesta perhepuheesta. Tutkimustiedon valossa pyritään tuomaan esiin positiivisen perhepuheen merkitystä syntyvyyden laskusta keskustellessa. Tutkielman myötä pyritään lisäämään lukijan ymmärrystä syntyvyyden laskusta Suomessa, sekä julkisen vallan ja perhepolitiikanpolitiikan merkityksestä syntyvyyden laskun kitkemiseksi. Tutkielman taustalla on institutionaalinen teoria, jonka avulla voidaan selittää instituutioiden (eduskuntapuolueiden) kehittymistä ja niiden välisiä vuorovaikutussuhteita. Lisäksi tutkielmassa käsitellään julkista vallankäyttöä tarkoituksena selittää puolueiden perhepoliittisten toimien merkittävyyttä syntyvyyteen liittyvissä teemoissa.

Perhepolitiikan tärkeä arvo julkisen vallankäytön keinona tunnistettiin. Perhepolitiikan nähtiin olevan tärkeä väline vaikuttaa syntyvyyteen. Syntyvyyden nostaminen väestön uusiutumistasolle nähtiin keskeisenä tavoitteena kaikkien puolueiden ohjelmissa. Perheen perustamista ja lapsihaaveen mahdollistamista haluttiin tukea lisäämällä hedelmöityshoitopalvelujen saatavuutta, parantamalla perheiden toimeentuloa, tukemalla riittävän suuren asunnon saamista, kehittämällä varhaiskasvatusta, helpottamalla työn- ja opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittamista, kehittämällä perheille suunnattuja palveluita moniammatillisiksi ja ennaltaehkäiseviksi matalan kynnyksen palveluiksi, helpottamalla perheenyhdistymistä ja parantamalla henkilöstöresursseja palveluissa. Perhepolitiikan nostaminen keskiöön nähtiin tärkeänä kaikessa päätöksenteossa ja perheiden hyvinvointia haluttiin tukea. Yhteiskunnan rakentamista perhe- ja lapsimyönteiseksi pidettiin tärkeänä, jotta perheen perustaminen voisi olla mahdollista. Myös toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välistä eroa haluttiin kaventaa perhepolitiikan keinoin. Lapsen saaminen nähtiin eräänä ihmisen elämän merkityksekkäimpänä tapahtumana ja suurin osa puolueista halusi mahdollistaa lapsihaaveen toteutumisen tasa-arvoisesti kaikille sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta.

AVAINSANAT: syntyvyys, laadullinen sisällönanalyysi, julkinen valta, perhepolitiikka, perheystävällisyys

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	7
1.2	Tutkielman rakenne	7
2	Aiheen taustoitus	8
2.1	Syntyvyys globaalina ilmiönä	9
2.2	Huoltosuhde ja väestönkehitys	10
2.3	Perhepuhe	12
3	Keskeiset käsitteet ja teoreettinen viitekehys	14
3.1	Julkinen valta	14
3.2	Politiikkatoimet ja politiikkatoimien suunnittelu	15
3.2.1	Terveystuon ja hedelmöityshoitojen saatavuus	16
3.2.2	Tulonsiirrot	17
3.2.3	Työn ja perheen yhteensovittaminen	18
3.2.4	Varhaiskasvatus ja perhevapaat	18
3.2.5	Asuminen	19
3.3	Perhepolitiikka	19
4	Teoreettinen viitekehys	21
4.1	Institutionaalinen teoria	21
5	Tutkimusmenetelmä ja aineistonkuvaus	24
6	Tulokset	29
6.1	Puolueiden perhepoliittiset keinot syntyvyyden tueksi	29
6.1.1	Perheen perustaminen ja lapsihaave	31
6.1.2	Toimeentulo ja tulonsiirrot	35
6.1.3	Asuminen	37
6.1.4	Varhaiskasvatus ja perhevapaat	38
6.1.5	Työn tai opiskelun ja perheen yhteensovittaminen	40

6.1.6	Palvelut	42
6.1.7	Maahanmuutto	45
6.1.8	Henkilökunnan resurssit ja osaaminen	46
6.2	Perhepuhe puolueohjelmissa	47
6.2.1	Perheen merkitys	47
6.2.2	Lapsi- ja perhemyönteisyys	49
6.2.3	Vähemmistöjen huomioiminen	51
7	Yhteenveto	53
8	Johtopäätökset ja pohdinta	57
	Lähteet	60

Taulukot

Taulukko 1 Sisällönanalyysin etenemisen vaiheet (mukailten Elo ja muut 2022, s. 219).

25

Taulukko 2 Tutkielman aineisto

27

1 Johdanto

Syntyvyys Suomessa on ennätysellisen alhainen. Lapsia saadaan vähemmän kuin aiemmin ja lapsia hankitaan entistä myöhemmin. Ihannelapsiluku jää tutkimuksissa matalammaksi kuin toteutunut lapsiluku kaikissa ikäryhmissä ja molemmilla virallisilla sukupuolilla. Uusimpien arvioiden mukaan kyse ei ole hetkellisestä syntyvyyden alenemisesta, vaan toteutunut hedelmällisyysluku tulee jäämään huomattavasti matalammaksi kuin aiemmilla sukupolvilla (Lehtonen, Sorsa ja muut, 2022, s. 9.)

Vinoutunut ikärakenne, alhainen syntyvyys, sekä alueellisten erojen kasvu luovat painetta sellaiselle suomalaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle, jollaisena se on totuttu tuntemaan. Syntyvyyden lasku haastaa suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän ja keinoja syntyvyyden laskun korjaamiselle tarvitaan, jotta hyvinvointivaltion toiminnot voisivat säilyä ennallaan (Forsgård & Rotkirch 2020, s. 2.) Pidempään elävä, ikääntyvä väestö kasvattaa terveys- ja sosiaaliturvamenoja, heikentäen näin taloudellista huoltosuhdetta ja haastaen täten rahoitusjärjestelmän kantokykyä. Pääasiallinen ongelma hyvinvointivaltiossa tulee olemaan tulevaisuudessa taloudellisen huoltosuhteen heikentyminen väestöllisen huoltosuhteen huonontumisen vuoksi (Schleutker, 2013.)

Eduskunta käyttää Suomessa julkista valtaa tehdessään hallintopäätöksiä. Syntyvyyteen vaikuttavista politiikkatoimista on tehty paljon tutkimuksia. Mm. terveydenhuollon- ja perheille suunnattujen palvelujen saatavuuden, tulonsiirtojen, varhaiskasvatuksen, sekä työn- tai perheen ja työelämän yhteensovittamisen ja syntyvyyden välistä yhteyttä on tutkittu. Valta ja vallankäyttö ovat oleellinen osa politiikan muodostumista. Perhepolitiikka on eräs politiikan osa-alue, jonka avulla eduskunta käyttää valtaa, eli pyrkii edistämään syntyvyyttä Suomessa. Päätöksenteon tukena on pitkään arvostettu tiedon merkitystä (Vaarama, 2012, s.3).

Institutionaalisen teorian myötä voidaan ymmärtää, kuinka eduskuntapuolueet poliittisina instituutioina reagoivat syntyvyyden laskuun ja pyrkivät julkista valtaa käyttämällä vaikuttamaan syntyvyyteen ja sitä kautta väestölliseen huoltosuhteeseen.

Ajan saatossa organisaatiot samankaltaistuvat niiden kehittyessä (Niukko & Kallio, 2006). Tässä tutkielmassa voidaan huomata, kuinka puolueiden yhteinen tavoite eli väestönkasvun uusiutumisrajan saavuttaminen syntyvyyttä edistävillä politiikkatoimilla samankaltaistaa puolueita niiden eri arvomaailmoista huolimatta.

1.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on tuottaa laadullinen sisällönanalyysi puolueiden perhepoliittisista keinoista syntyvyyden tueksi ja tarkastella syntyvyyden laskun vaikutusta yhteiskunnan toimintaan. Tutkielman tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiin: 1) Millaisia perhepoliittisia keinoja Suomen puolueet esittävät puolueohjelmissa syntyvyyden laskun pysäyttämiseksi ja syntyvyyden tueksi? 2) Miten positiivinen perhepuhe näyttäytyy puolueohjelmissa?

1.2 Tutkielman rakenne

Kappaleessa kaksi taustoitetaan tutkimuksen aihetta tutkimustiedon avulla. Kappaleessa avataan syntyvyyden laskua globaalina ilmiönä, huoltosuhdetta ja sen kautta väestönkehitystä sekä perhepuheen merkitystä. Kappaleessa kolme määritellään tutkielman kannalta oleelliset käsitteet. Näitä ovat julkinen valta, politiikkatoimet ja politiikkatoimien suunnittelu, sekä perhepolitiikka. Kappaleessa neljä avataan tutkielman teorettinen viitekehys eli institutionaalinen teoria ja isomorfismi. Kappale viisi sisältää tutkimusmenetelmän, eli laadullisen sisällönanalyysin prosessin kuvaamisen sekä tutkielman aineiston esittelyn. Kappaleessa kuusi esitellään tutkielman tulokset eli puolueiden perhepoliittiset keinot syntyvyyden tueksi sekä perhepuhe puolueohjelmissa. Kappale seitsemän on yhteenveto tutkielman tuloksista ja sisältää teorettisen viitekehysten soveltamista tuloksiin. Kappale kahdeksan sisältää johtopäätökset tutkielman tuloksista, sekä jatkotutkimusehdotuksia.

2 Aiheen taustoitus

Syntyvyys, ja ihanteellinen perheen koko eli toivottu lasten määrä perheissä ovat laskeneet useissa eri maissa (Billari, Liefbroer & Philipov 2006, s. 1–18; Coleman 2007, s. 7–15; Lutz 2007, s. 15–21; McDonald 2007, s. 22–27; Testa 2007, s. 357–379). Väestöliiton (2022, s. 16) perhebarometrin mukaan toteutunut lapsiluku jää myös Suomessa matalammaksi kuin ihanteellinen lapsiluku. Toteutunut lapsiluku jää matalammaksi molemmilla sukupuolilla, parisuhteessa elävillä, yksin olevilla, kaupunkien keskustoissa sekä maaseuduilla. Syntyvien lasten määrän on ennustettu laskevan ainakin vuoteen 2070 tehtyyn väestönkehitysennustukseen asti. Syntyvyys laskee, koska pariskunnat päättävät jäädä lapsettomiksi tai hankkia vähemmän lapsia kuin aiemmin (The ESHRE Capri Workshop Group, 2009).

Syntyvyyden lasku on kompleksinen ilmiö, eikä yksittäistä selkeää syytä syntyvyyden laskulle olla pystytty nimeämään. Henkilökohtaisia syitä lapsen hankinnan viivästämiseksi tai päätökselle olla hankkimatta lapsia voidaan pitää kompleksisina, sillä niihin liittyy erilaisia kulttuurisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia, jotka vaihtelevat maan ja sosioekonomisen aseman mukaan (Broeze, Opmeer ja muut, 2010.)

Puolueet ilmaisevat omaa maailmankuvaansa puolueohjelmissa käytettävien käsitteiden avulla. Puolueet eroavat yhteiskunnallisista järjestöistä- ja liikkeistä niin, että siinä missä erilaiset liikkeet ja järjestöt ajavat vain sektorikysymyksiä, pohtivat puolueet kokonaisnäkökulmaa. Puolueet ottavat siis kantaa kaikkiin poliittiselle agendalle esiin tuleviin asioihin. Osalla puolueista on pitkä historia ja ne ovat rakentaneet identiteettiänsä ja tavoitteitansa yli sadan vuoden ajan. Puolueille oleellista onkin niiden kyky erottautua muista puolueista. Erottautumiseen tarvitaan puolueohjelmia (Mickelsson, 2022, s.105-120.) Puolueohjelmat toimivat politiikan ohjeena ja niiden pohjalta voidaan käydä keskustelua puolueen periaatteista ja tavoitteista, sekä hankkia uusia jäseniä, kannattajia ja päättäjiä (Aarnio, 1998). Ohjelmilla vaikutetaan puolueen imagoon, rakennetaan yhteistyötä muiden puolueiden ja yhteisöjen kanssa, sekä kontrolloidaan hallitusta (Harmel, 2018). Suomen hallitus on käynnistänyt

väestöpoliittisen ohjelmatyön, jonka tarkoituksena on saada konkreettisia ratkaisuja syntyvyyden nykysuunnan kääntämiseksi. Ohjelman pohjatyöksi sosiaali- ja terveysministeriö on teettänyt selvityksen syntyvyyteen ja perheellistymiseen vaikuttavista tekijöistä (STM, 2024.)

Syntyvyyden laskua voidaan pyrkiä selittämään esimerkiksi taloudellisten teorioiden, sosiokulttuuristen teorioiden tai preferenssiteorioiden avulla. Väestöliiton perhebarometrin mukaan merkittävimmät tekijät lapsen hankinnan viivästyttämiseen olivat sopivan kumppanin löytymisen puute, nykyisestä elämäntyylistä luopuminen, keskeneräiset opinnot tai huoli syntyvän lapsen tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen vuoksi (Lehtonen, Sorsa ja muut, 2022, s. 14.) Lapsen hankinnan viivästyttäminen ei kuitenkaan yksinään alenna väestön syntyvyyttä. Esimerkiksi Ranskassa ensisynnyttäjien korkeasta iästä huolimatta maan kokonaishedelmällisyysluku pysyy lähellä väestön uusiutumistasoa (Frejka & Sobotka, 2008, s.15-45.)

2.1 Syntyvyys globaalina ilmiönä

Kiinassa vuonna 1979 käyttöön otettu yhden lapsen politiikka on edelleen yksi suurimmista väestöpoliittisista toimista ihmiskunnan historiassa. Vuodesta 1979 vuoteen 2015 voimassa olleen yhden lapsen politiikan tavoitteena oli Kiinan väestön pienentäminen vuoteen 2000 mennessä rajoittamalla syntyvien lasten lukumäärää. Syntyvien lasten määrää rajoitettiin mm. ehkäisymenetelmien ja raskaudenkeskeytysten avulla. Väestön syntyvyyttä kontrolloivan politiikan perimmäinen tavoite oli kuitenkin taloudellinen. Yhden lapsen politiikka esitettiin kansalle hätätoimenpiteenä, sekä kollektiivisena uhrauksena Kiinan talouden varmistamiseksi (Cai & Feng, 2021.)

Etelä-Korean syntyvyys on koko maailman alhaisin. Maan kokonaishedelmällisyysluku on laskenut luvusta 2.84 lukuun 0.73 (Taewook 2023; Hye-ah 2024.) Lisäksi on ennustettu, että Etelä-Korean syntyvyys pysyy maailman alhaisimpana vuoteen 2050 (Bhattacharjee, N. et al., 2024.) Maan presidentti Yoon Suk Yeol on julistanut kansallisen hätätilan väestön vähenemisen vuoksi. Yoon on esittänyt väestön ikääntymiseen ja syntyvyyden

laskun synkkiä näkymiä ja varoituksia siitä, että Etelä-Korean väestö voi kuolla sukupuuttoon, mikäli trendiä ei saada käännettyä. Hän on vannonut tekevänsä kaikkensa puuttuakseen maan alhaiseen syntyvyyteen (Haye-ah, 2024.) Presidentin julkaisu on tuonut mukanaan erilaisia keinoja, joilla eteläkorealaiset yritetään saada synnyttämään lisää lapsia. Ulkoministeriön entisen erityisasiantuntijan Teppo Turkin mukaan Etelä-Korea on käyttänyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana 200 miljardia euroa syntyvyyden edistämiseen ilman merkittäviä vaikutuksia (Rautio, 2024).

Euroopan ulkopuolella vähemmän kehittyneissä maissa on saatu vakuuttavaa näyttöä siitä, että väestönkehityksen myötä kokonaishedelmällisyysluvun laskuun liittyy nykyaikaisten ehkäisymenetelmien ja raskaudenkeskeytyksien yleistymien. Ehkäisvälineiden korkea levinneisyys vähentää suunnittelemattomien raskauksien määrää näissä maissa (Cleland, Bernstein ja muut, 2006, s. 1810–1827; Leridon 2006, s. 603–616.) Syntyvyyden laskua voidaankin ajatella myös positiivisesta näkökulmasta. Syntyvyyden laskun myötä myös ei-toivottujen raskauksien määrä on vähentynyt ehkäisymenetelmien yleistyessä (Cabella, Fernandez Soto, ja muut, 2024.)

Tutkijat osoittavat, että Espanjassa syntyvyyslukujen jyrkkä lasku viittaisi ensisijaisesti äitiyden myöhäiseen ikään, eli ensimmäisen lapsen saaminen myöhäisemmällä iällä vähentäisi perheeseen syntyvien lapsien määrää. Ranskassa ollaan kuitenkin voitu osoittaa, kuinka ensisynnyttäjien iän nousu ei vähennä toteutunutta hedelmällisyyslukua. Yhdessä Ruotsin kanssa Ranskassa on yksi korkeimmista ensisynnyttäjien ikälukemista, jonka lisäksi toteutunut hedelmällisyysluku on pysynyt vakaana (Frejka & Sobotka 2008, s.24.)

2.2 Huoltosuhte ja väestönkehitys

Väestöllisellä huoltosuhteella tarkoitetaan lasten ja eläkeikäisten määrää sataa työikäistä kohden (Karvonen, Kestilä ja muut, 2022, s.10-11). Huoltosuhteen heikkenemiseen on johtanut demografinen murros ja väestön ikääntyminen (Kestilä & Martelin, 2018, s-31). Kehittyneissä maissa väestön rakennemuutoksen syynä on niille tyypillinen toinen

demografinen siirtymä. Toisella demografisella siirtymällä tarkoitetaan vuosikymmeniä jatkunutta väetön uusiutumistason alittavaa syntyvyyttä, jolloin maan kokonaishedelmällisyysluku jää alle 2,1, samalla kuin elinajanodote nousee (Van de Kaa, 2002.) Koska syntyvät ikäluokat ovat vanhempiensa ikäluokkia pienempiä, ja vanhemmat ikäluokat elävät pidempään kuin aiemmin, on vanhusväestön osuuden kasvaminen väistämätöntä (Schleutker, 2013). Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Suomen huoltosuhde heikkenee tulevina vuosikymmeninä syntyvyyden laskusta johtuen hitaammin kuin aiemmin oli ennustettu (Kestilä & Martelin, 2018, s-31.) Työikäisten määrän vähentyessä myös heidän huoltotaakkansa kasvaa aiempaa nähden. Näin ollen myös koko järjestelmän rahoituksen kestävyys ajetaan koetukselle (Karvonen, Kestilä ja muut, 2022, s.10-11.)

Huoltosuhteessa voidaan havaita selkeitä alueellisia eroja. Huoltosuhde on korkeimmillaan kunnissa, joissa iäkkään väestön osuus on suuri verrattuna työikäiseen väestöön. Lisäksi asukasmäärältään suuremmissa kunnissa huoltosuhde on keskimäärin pienempi kuin pienissä kunnissa. Osassa alueita huoltosuhdetta kasvattaa suuri lasten määrä, ja osassa kunnista epäedullinen huoltosuhde liittyy suureen eläkeläisten määrään. Väestöllinen huoltosuhde on matalin Helsinki-Uudenmaan alueella, johon on muuttanut paljon työikäistä väestöä (Kestilä & Martelin, 2018, s-29-32).

Väestöllisen huoltosuhteen haastaa oletus siitä, että kaikki 15-64 -vuotiaat olisivat työssäkäyviä, eivätkä esimerkiksi työttömiä, sairaseläkeläisiä, opiskelijoita tai eläkkeellä (Schleutker, 2013). Taloudellisella huoltosuhteella kuvataan sitä, kuinka monta työtöntä ja työvoiman ulkopuolella olevaa henkilöä on sataa työllistä kohti. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat ovat 0-14 vuotiaat, opiskelijat, koululaiset, varusmiehet, siviilipalvelumiehet, eläkeläiset, sekä työttömät. Taloudellisen huoltosuhteen heikentymiseen vaikuttavat siis väestön ikääntyminen ja tätä kautta eläkeläisten kasvaneen määrän lisäksi työttömät työikäiset (Kestilä & Martelin, 2018, s-29-32.) Pidempään elävä, ikääntyvä väestö kasvattaa terveys- ja sosiaaliturvamenoja, heikentäen näin taloudellista huoltosuhdetta ja haastaen näin ollen rahoitusjärjestelmän

kantokykyä. Pääasiallinen ongelma hyvinvointivaltiossa tulee olemaan tulevaisuudessa taloudellisen huoltosuhteen heikentyminen väestöllisen huoltosuhteen huonontumisen vuoksi. Ongelmanratkaisua pohtiessa olisikin tärkeää keskittyä väestöllisen huoltosuhteen sijaan taloudelliseen huoltosuhteeseen (Schleutker, 2013.) Taloustieteilijät ovat arvioineet, että kansantalouden kestävyys joutuu koetukselle, ellei järjestelmiä onnistuta kehittämään niin, että ne pystyisivät vastaamaan väestönrakenteen muutokseen käytössä olevilla resursseilla (Karvonen, Kestilä ja muut, 2022.)

Hyvinvointipolitiikan kannalta väestörakenteessa ilmenee myös muita merkittäviä kehityskulkuja. Maahan muuttaneen väestön osuus kasvaa jatkuvasti. Työperäisen maahanmuuton lisäksi Suomeen on muuttanut ihmisiä sota- ja kriisialueilta, sekä ilmastopakolaisina. Luonnollisen väestönkasvun ollessa hidasta ja syntyvyyden laskiessa, maahanmuuton rooli on yhä merkityksekkäämpi väestönkasvussa. Vuodesta 2007 alkaen nettomaahanmuutto on kasvattanut Suomen väkilukua enemmän kuin syntyvyys. Maahan muuttaneiden henkilöiden määrän kasvu edellyttää palvelujärjestelmän kehittymistä, sillä aiempaa monimuotoisempi väestö tarvitsee erilaisia palveluja, kuin mitä on aiemmin totuttu tuottamaan (Karvonen, Kestilä ja muut, 2022.)

2.3 Perhepuhe

Perhepuhetta ja suomalaista syntyvyyskeskustelua mediassa on tutkittu jonkin verran. Positiivinen perhepuhe, sekä erilaisten perheellistymistapojen esiin tuominen peruskouluista ja toisen asteen opinnoista lähtien tukee nuorten aikuisten myönteistä suhtautumista perheen perustamiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023). Väestöliiton Meeri Salmane (2022) tutki Suomalaista syntyvyyskeskustelua Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa. Hän on aiemmin tehnyt aiheesta Pro Gradu - tutkielman Turun Yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan.

Väestöntutkimuslaitoksen työpäpaperissa aineistosta nousee esiin kolme pääteemaa syntyvyyskeskustelun taustalla. Teemoja ovat huoli ilmastonmuutoksesta, työn ja

perheen yhteensovittamisen haastavuus, sekä perhepoliittisten toimien kannustamattomuus lasten hankintaan. Negatiivinen perhepuhe nousi esille elämäntapaan ja asenteisiin liittyvien tekijöiden keskuudesta (Salmane, 2022.)

Aineiston mukaan lastenhankinnan lykkäytymistä ja lapsihaaveesta luopumista selitettiin negatiivisen perhepuheen lisääntymisellä. Media luo perhe-elämästä negatiivista kuvaa korostamalla mm. lapsiperheiden ongelmia, lapsiperhe-elämän ankeutta, vanhempien väsymistä, sekä haasteita yhdistää ura ja perhe-elämä. Sinkkuna olemisesta ja elämästä ilman lapsia puhutaan aineiston mukaan positiiviseen sävyyn korostamalla itsensä kehittämisen ja elämysten kokemisen mahdollisuutta. Lastenhankinnasta puhutaan arvovalintana ja elämäntapana, jolloin lasten hankkiminen ja vanhemmaksi tuleminen koetaan aikaisempaa haastavammaksi päätökseksi. Aineiston perusteella median luoma keskusteluilmapiiri vaikuttaa suuresti siihen, mitä lasten hankinnasta ajatellaan ja miten aiheesta keskustellaan lähipiirissä. Perhepoliittisten keinojen, positiivisen perhepuheen ja perheen arvostusta lisäämällä haluttaisiin panostaa perheiden tukemiseen. Edellä mainittujen keinojen avulla perheiden tukemisen nähdään parantavan perheen perustamisen kannattavuutta, sekä mielekkyyttä tulla vanhemmaksi (Salmane, 2022.)

Aapola-Kari ja Vehkalahti (2020) tutkivat artikkelissaan nuorten perheeseen liittyviä näkemyksiä ja kokemuksia. Nuorten puheesta tunnistettiin neljä keskeistä perheen kulttuurista kehystä: perhe jäsenyytenä, perhe jatkuvuutena, perhe sosiaalisen, kulttuurisen, ja taloudellisen pääoman kartuttamisen areenana, sekä perhe yhteisöllisten ja yksilöllisten tavoitteiden neuvottelutilana. Hahmottaessa perheen kehyksiä nousi esiin se, kuinka monia erilaisia merkityksiä perheellä voi olla nuoren elämässä. Tutkimuksen aineiston mukaan perhe näyttäytyi positiivisessa merkityksessä huolehtimisen, kasvattamisen, resurssien jakamisen, sekä kanssakulkemisen teemoina. Negatiivisessa mielessä perhe esiintyi nuorten puheissa mm. ristiriitojen, rasittavien velvollisuuksien ja ongelmallisten perhesuhteiden teemoissa.

3 Keskeiset käsitteet ja teoreettinen viitekehys

Tässä kappaleessa avataan tutkielman kannalta merkittävät käsitteet julkinen valta, politiikkatoimet ja niiden suunnittelu, sekä perhepolitiikka. Kappaleen 3.2. alakappaleissa pyritään avaamaan myös julkisen vallan käyttämiä perhepolitiikan menetelmiä.

3.1 Julkinen valta

Julkisella vallalla voidaan tarkoittaa instituutioita, kuten valtioita tai kuntia. Julkisella vallalla voidaan tarkoittaa myös toimintaa, jossa julkista valtaa käytetään. Tavallisimmin julkista valtaa käytetään hallinnollisessa sääntelyssä. Hallinnollisen sääntelyn keskeinen sisältö on henkilöiden oikeuksia, etuja tai velvollisuuksia määrittelevien hallintopäätösten tekeminen. Kaikista voimakkainta julkisen vallan käyttöä ovat välittömät pakkotoimet, kuten poliisin voimakeinot ja hallinnollisen rangaistusseuraamusten määrääminen. Välitöntä julkista valtaa voidaan käyttää myös tahdosta riippumattomassa hoidossa ja hallintopäätösten täytäntöönpanoa tehostavassa välittömässä hallintopakossa (Mäenpää, 2020).

Yhteiskuntapolitiikka (public policy) määritellään tieteenalaksi, joka kehittää ja soveltaa sosiologian, taloustieteen, valtio-opin, oikeustieteen, johtamisteorian ja muiden tieteenalojen tulkintoja analysoidakseen ja ennakoidakseen julkisen edun muodostumis- ja puolustusprosesseja erilaisten yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi. Yhteiskuntapolitiikka käsittelee ensisijaisesti näiden prosessien institutionaalista sopeuttamista julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja jossain määrin myös kaupallisen sektorin toimesta poliittiselle käytännölle hyödyllisessä muodossa (Potůček, 2018, s.21)

3.2 Poliittikkatoimet ja poliittikkatoimien suunnittelu

Viimeisimpien vuosien aikana syntyvyyteen vaikuttavien poliittikkatoimien toimivuudesta on ilmestynyt useita tutkimuksia. Tässä kappaleessa eritellään syntyvyyteen liittyvien poliittikkatoimien (terveydenhuollon ja hedelmöityshoitojen saatavuus, tulonsiirrot, työn- ja perheen yhteensovittaminen, varhaiskasvatus, perhevapaat ja asuminen) vaikutuksia syntyvyydelle. Suomen kielen substantiivi poliittikka vastaa adjektiivia "poliittinen". Englanniksi samasta sanasta voidaan käyttää kolmea eri substantiivia: "politics", "policy", tai "polity". Erottelu termien poliittikka (eng. politics) ja poliittikkatoimi (eng. policy) välillä on ratkaiseva (Hänninen & Junnila, 2012, s.7.) Tässä työssä käytetään sanaa poliittikkatoimi käännöksenä englannin kielen sanalle policy, jota ei tule samaistaa poliittikan käsitteen kanssa.

Poliittikka tarkoittaa toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan ja tekemään päätöksiä yhteisöjen asioista ja säännöistä. Poliittikka voidaan nähdä prosessina tai toimintana. Sekä toimintana, että prosessina poliittikan tavoitteena on luoda yhteiset lait, käytännöt ja sääntelyt, joiden mukaan ihmiset toimivat. Toimintana poliittikka on päätöksentekoa, sekä vaikuttamista poliittikan sisältöön ja ihmisiin, joihin tehtävät päätökset vaikuttavat. Myös valta ja vallankäyttö ovat oleellinen osa poliittikkaa (Tieteen termipankki, n.d.a) Poliittikkatoimet taas tarkoittavat niitä käytäntöjä, joilla poliittiset päätökset asetetaan toimeen (Hänninen & Junnila, 2012, s.7). Poliittikkatoimiin lukeutuvat Suomessa hallituksen lakiesityksen lisäksi mm. hallitusohjelma, budjettipäätökset, selonteot, sekä erilaiset uudistukset ja ohjelmat (Tieteen termipankki, n.d.b). Lapsiperheisiin kohdistuvia poliittikkatoimia ovat mm. perhepoliittiset tulonsiirrot (lapsilisät), vanhempainvapaajärjestelmän etuudet, sekä erilaiset lapsiperheiden palvelut kuten varhaiskasvatus (Lindberg, Nygård ja muut, 2020, s.252-253).

Suomessa on pitkään arvostettu tiedon merkitystä päätöksenteon tukena. Yhteiskuntapoliittisia uudistuksia linjatessa Suomessa on erilaisten ratkaisujen perustana aina hyödynnetty laajasti saatavilla olevaa tutkimustietoa. Vaaraman (2012, s.3.) mukaan tiedon merkitys korostuu entisestään kansainvälistyvissä ja monimutkaistuvassa

maailmassa. Lisäksi tarvitaan uutta soveltavaa tietoa, joka entistä selkeämmin palvelisi yhteiskunnallista päätöksentekoa ja sen täytäntöönpanemista.

Politiikkatoimien vaikuttavuuden arviointi on kehittynyt epätasaisesti sosiaali- ja terveysalalla. Vaikuttavuusarvioinnilla on Suomen terveydenhuollossa pitkät perinteet. (Vaarama, 2012 s.3). Vaikuttavuuden arvioinnista ja mittaamisesta mainttakoon THL:ssä toimivat tai toimineet Finohta, CHES ja FinSoc. THL:n terveydenhuollon menetelmien arviointiyksikkö Finohta tuotti arviointitietoa terveydenhuollon päätöksen perustaksi vuodesta 1995 alkaen. Finohta lopetettiin vuonna 2016 yt-neuvotteluiden tuloksena (Soininen, 2016.) Terveyden vakausmittari CHES (=changes in Health, End-stage disease and Symptoms and Signs) mittaa terveydentilan vakautta asteikolla 0 - 5 (THL 2024). FinSoc oli Stakesin ylläpitämä sosiaalialan menetelmien arviointiin perustuva arviointiryhmä (Stakes, 2008). Lisäksi OECD, WHO ja EU ovat vaikuttaneet merkittävästi Suomessa politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseen (Hänninen & Junnila, 2011).

Niin kansalliset kuin kansainvälisetkin toimijat kehottavat käyttämään tutkimustietoa politiikkatoimien suunnittelussa, jotta ratkaisut olisivat mahdollisimman kestäviä (European Commission 2008;2010). Suomessa politiikkatoimien suunnitteluun liittyvä keskustelu keskittyy tiedolla johtamiseen, tutkimustiedon käytön mahdollisuuteen, sekä päätösten vaikuttavuuden arviointiin (Virtanen, Stenvall ja muut, 2015). Politiikkatoimien valmistelun nopeuttamiseksi erilaisista tiedon tuottajista ja osaajista, sekä konsulteista on tullut merkittäviä vallankäyttäjiä poliittisten päätösten valmistelussa (Kuusela & Ylönen, 2013).

3.2.1 Terveydenhuollon ja hedelmöityshoitajien saatavuus

Terveydenhuollon saatavuudella ja erityisesti hedelmöityshoitajien saatavuudella on vaikutusta syntyvyyteen (Rotkirch, 2024, s. 40-49.) Hedelmöityshoitajien edullisempi hinta, sekä palvelujen saatavuus ovat tutkitusti yhteydessä korkeampaan syntyvyyteen (Rotkirch, 2024, s. 40-49). Connollyn, Postmanin ja muiden (2011) mukaan

hedelmöityshoidot ovat myös taloudellisesta näkökulmasta kannattava investointi yhteiskunnalle.

Suomessa edellisen hallituksen leikkaukset osuivat hedelmöityshoitoihin, kun yksityisellä sektorilla tehtävien hedelmöityshoitojen Kela-korvaukset poistettiin vuoden 2023 alusta (Grahn-Laasonen, 2024). Nykyinen hallitus palauttaa hedelmöityshoitojen Kela-korvaukset korotettuina. Korvauksen palauttamisen- ja korotuksen tavoitteena on sekä auttaa tahattomasta lapsettomuudesta kärsiviä, että edistää syntyvyyttä (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024).

3.2.2 Tulonsiirrot

Tulonsiirroilla, kuten tuilla, ”vauvabonuksilla” (vauvan syntymästä maksetut korvaukset) ja verohelpotuksilla on myönteinen vaikutus syntyvyyteen. Gonzales ja Trommlerova (2023) arvioivat katsauksessaan, ettei suorien tukien, kuten lapsilisien vaikutus syntyvyyteen ole kovinkaan suuri, vaikkakin olemassa. Tulonsiirtojen vaikutuksista syntyvyyteen on kuitenkin todisteita erilaisista hyvinvointijärjestelmistä ja eri maista. Esimerkiksi Unkarissa lapseton pariskunta voi ottaa lainaa tuetulla ja myöhäisellä takaisinmaksuajalla. Mikäli lapsia syntyy, osa lainasta annetaan pariskunnalle anteeksi (Rotkirch, 2024.)

Väestöliiton tutkimusprofessori Anna Rotkirch (2024) esittääkin julkaisussaan taloudellisen kannustimen kehittämistä ensimmäisen lapsen saamiseksi ennen naisen 30. ikävuotta. Kannustin olisi suuruudeltaan n. 10 000-30 000 euroa, ja se voisi koskea esimerkiksi verotusta, eläkkeitä, opintolainaa, asuntolainaa tai näiden yhdistelmää. Turun yliopiston professorin Marika Jalovaaran mukaan edellä mainitun rahakannustimen sitominen asunto- tai opintolainaan hyödyttäisi erityisesti sellaisia, joilla on jo asuntolainaa ja opintolainaa, eli tavallisemmin korkeasti koulutettuja ja keskituloisia. Hän ei kuitenkaan tyrmää ehdotusta, sillä pieni taloudellinen tulo voisi myös aikaistaa perhesuunnitelmia (Näveri & Koskela, 2024).

3.2.3 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Vuorotyö, sekä ei-tavanomaiset työajat ovat yhteydessä alempaan syntyvyyteen (Sutela 2013, Lambert, Segu ja muut, 2024). Työaikojen joustavuus on yleisempää perheystävällisissä maissa (Sobotka, Matysiak ja muut, 2019). Merkittävät taloudelliset tuet lapsiperheille pehmentävät epävarmuuden tuomia kielteisiä vaikutuksia lastensaantiin työttömien sekä määräaikaista työtä tekevien keskuudessa (Hsu, 2023).

3.2.4 Varhaiskasvatus ja perhevapaat

Lastenhoitopalvelujen laajentamisella on todettu myönteisiä vaikutuksia syntyvyyteen liittyen. Vaikutukset ovat suurimpia lyhyellä aikavälillä tutkittuna, mutta tilastollisesti merkittäviä myös lopullisen lapsiluvun kannalta. Kielteistä yhteyttä lastenhoitopalvelujen laajentamisella ja syntyvyydellä ei olla todettu. Vuosisadan alussa Saksassa kehitettiin perhepolitiikkaa ja varhaiskasvatusta. Virossa korotettiin lapsilisiä, sekä kampanjoitiin useamman lapsen puolesta laajasti. Sekä Virossa, että Saksassa poliittisilla toimilla oli muutaman vuoden sisällä vaikutusta maan kokonaishedelmällisyyteen. Satsaamalla varhaiskasvatukseen, riittävän pitkiin perhevapaisiin, sekä lapsiperheille kohdistettuihin tulonsiirtoihin voidaan tutkitusti edistää korkeampaa syntyvyyttä (Rotkirch, 2024.)

Perhevapaiden yhteydestä syntyvyyteen on löydetty kuitenkin ristiriitaisia havaintoja. Osassa tutkimuksista vanhempainvapaiden merkittävät laajennukset lisäävät lastensaantia, toisissa tutkimuksissa vähentävät eikä kolmansissa tutkimuksissa olla löydetty merkittävää vaikutusta näiden välillä. Perhevapaiden uudistus nostaa syntyvyyttä, mikäli uudistus on merkittävästi parantanut perhevapaan kestoa tai korottanut perhevapaan ajalta maksettavaa korvausta (Thomas, Rowe, ja muut, 2022).

Suomessa toteutettiin perhevapaauudistus vuonna 2022. Vapaiden kesto, sekä korvaustaso ovat edelleen alhaisempia kuin muissa Pohjoismaissa ja Virossa. Suomen

perhevapaajärjestelmä ei vastaa vanhempien toiveita siitä, kuinka pitkään lasta haluttaisiin hoitaa kotona (Lehtonen, Sorsa ja muut, 2023.)

3.2.5 Asuminen

Asumispolitiikalla on merkitystä syntyvyyteen, sillä perheellistymiseen liittyvät arvot ja odotukset nivoutuvat asumiseen (Rotkirch, 2024). Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan nuoremmassa sukupolvissa omistusasunnon hinta, sekä asumisen merkitys lastensaannille olisivat kasvaneet (Öst & Wilhelmsson, 2019). Lapsiperheiden tulotason kohentuminen ja nuorten pariskuntien saama asumistuki ovat yhteydessä hieman kohonneeseen syntyvyyteen Ukrainassa tehdyssä tutkimuksessa (Szabó-Morvai, Balás ja muut, 2019). Mulderin ja Billarin (2010) mukaan tutkijat korostavat, että merkityksestä ei ole suoranaisesti asumiskustannusten edullisempi hinta, vaan mahdollisuus päästä toivottuun asumismuotoon ja saada lainaa.

3.3 Perhepolitiikka

Perhepolitiikka on sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalaan kuuluva politiikan ala. Perhepolitiikkaan sisältyy tiiviisti myös muita politiikan aloja, kuten työ-, asunto-, koulutus-, ja tasa-arvopolitiikka. STM vastaa perhepolitiikan linjauksista yhdessä eri ministeriöiden kanssa (Kontula, 2018, s.7.) STM:n julkaiseman määritelmän mukaan: *“Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen.”* (STM, 2013). Perhepoliittiset tukitoimet voidaan Suomessa jakaa taloudelliseen tukeen, perheille tarjottaviin palveluihin, sekä perhevapaisiin (Kontula, 2018, s.7-8). Suomalaisessa perhepolitiikassa korostuvat lapsiperheiden suhteellisen kattavat tulonsiirrot ja palvelut, sekä yksikölliset sosiaaliset oikeudet (Lindberg, Nygård ja muut, 2020).

Perheet saavat suoria taloudellisia tukia yhteiskunnalta. Kaikilla Suomessa asuvilla äideillä on tietyin ehdoin oikeus äitiysavustukseen. Äitiysavustukseen ovat oikeutettuja

myös adoptiovanhemmat. Raskaana oleva vanhempi voi valita äitiysavustuksen rahana tai äitiyspakkauksena. Lapsilisää maksetaan valtion varoista jokaisen Suomessa asuvan alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten. Perheen tulotaso tai varallisuus ei vaikuta lapsilisän saamiseen. Lapsilisä on verotonta ja universaalia. Yksinhuoltajille maksetaan lapsilisää korotettuna. Lapsiperheiden asumisen tukemiseen voidaan myöntää yleistä asumistukea, valtion asuntolainaa, muita korkotukia, sekä asuntolainojen verotukia. Asumistuen tarkoituksena on tasoittaa pienituloisten asumisesta aiheutuvia kuluja maksamalla valtion varoilla osa asumismenoista. Viimesijaisena ratkaisuna perheen toimeentuloa tuetaan toimeentulotuen avulla. Toimeentulotukea maksetaan kunnan toimesta perheelle, jolla ei ole tuloja tai joiden tulot eivät kata jokapäiväisiä välttämättömiä menoja (STM, 2013.)

Suomessa, sekä muissa Pohjoismaissa syntyvyys on aiemmin pysynyt korkeammalla tasolla muihin Euroopan maihin verrattuna. Korkea syntyvyys on liitetty Pohjoismaiden laadukkaaseen perhepolitiikkaan ja kattaviin sosiaaliturvajärjestelmiin. Ne yhdessä ovat helpottaneet työn ja perheen yhteensovittamista, sekä vähentäneet lapsiperheiden köyhyysriskiä. Väestöliiton perhebarometrin (2022) mukaan yhteiskunnan riittämätön tuki oli kuitenkin syynä toisen lapsen hankinnan viivästämiseen.

Klemetin ja muiden (2022, s.146-171) tekemän tutkimuksen mukaan taloudellinen yhteys vanhempien lapsitoiveisiin oli melko heikko. Yksilapsiset äidit toivoivat kuitenkin hieman harvemmin lisää lapsia, kuin ne äidit, jotka kokivat taloudellisen tilanteensa vakaammaksi. Lisäksi sosiaalisen tukiverkon laajuus oli yhteydessä lapsitoiveeseen yksilapsisten vanhempien keskuudessa. Tukiverkkonsa laajaksi kokeneet vanhemmat toivoivat hieman useammin lisää lapsia kuin tukiverkkonsa suppeammaksi kokeneet vanhemmat.

4 Teorettinen viitekehys

Tässä kappaleessa avataan tutkielman teorettinen viitekehys. Kappaleessa pyritään avaamaan institutionaalinen teoria ja sen soveltaminen tutkielman aiheeseen. Lisäksi avataan isomorfismin teoria, jota pyritään myöhemmin yhteenveto kappaleessa avaamaan tutkielman tuloksiin peilaten.

4.1 Institutionaalinen teoria

Instituutiot voidaan nähdä byrokraattisen kanssakäymisen yhteiskunnallisina pelisääntöinä. Instituutiot voivat olla joko muodollisia tai epämuodollisia (Niukko & Kallio, 2006). Tässä tutkielmassa instituutioiksi käsitetään eduskuntapuolueet. Tutkijoiden mukaan organisaatiot (instituutiot) pyrkivät homogenisoitumaan niiden kehittyessä ajan saatossa (Niukko & Kallio, 2006). DiMaggio ja Powell (1983) nimittävät organisaatiokentäksi organisatorisesti rajattua kokonaisuutta, jossa samankaltaistumisprosessi tapahtuu.

Institutionaalinen teoria on sosiologiasta ja organisaatiotutkimuksesta lähtöisin oleva teorettinen suuntaus (Koivula, 2024, s.81-86). Institutionaalisen teorian keskeisen ajatuksen mukaan erilaiset instituutiot, kuten talous tai laki, ohjaavat yksilöiden toimintaa ideoiden, arvojen, sekä uskomuksien kautta (Ryfe, 2019). Institutionaalinen teoria on laajasti sovellettu viitekehys yhteiskuntatieteiden alalla (Kallio, 2015, s. 6). Institutionaalinen teoria tutkii ministeriöiden ja instituutioiden virallisia rakenteita ja toimintoja selittääkseen, miten julkinen politiikka muodostuu (Anyebe, 2018, s.14-15).

Tässä tutkielmassa institutionaalista teoriaa sovelletaan poliittiseen järjestelmään ja päätöksentekoon. Institutionaalisen teorian myötä tässä tutkielmassa voidaan ymmärtää, kuinka poliittiset instituutiot (eduskuntapuolueet) reagoivat syntyvyyden laskuun ja miten perhepoliittiset ohjelmat ovat rakentuneet näiden reaktioiden pohjalta.

Modernin yhteiskunnan organisoitumista tarkastellaan institutionaalisessa teoriaperinteessä sen toiminta-alueiden vakiintumisena ja erikoistumisena. Merkitykset ja niitä välittävät käytännöt ja toiminnan rakenteet alkavat muodostumaan samansuuntaisesti instituution eri organisaatioissa, jolloin ne yhdenmukaistuvat (Haapakorpi, 2017.) Institutionaalistuminen vahvistaa toiminnan legitimaatiota ja minimoi epävarmuutta, joka tulee ulkomaailmasta (Scott, 2008). Institutionaalistuminen on samalla prosessi ja lopputulos (Thornton & Ocasio 2012).

Institutionaalisessa teoriaperinteessä sisäisen yhdenmukaistumisen lisäksi instituutioiden väliset suhteet ja niiden muodostama järjestelmä ovat keskeisiä. Instituutiot toimivat suhteessa toisiinsa ja muutos voi heijastua yhdestä instituutiosta toiseen (Friedland & Alford, 1991). Institutionaalisen teorian mukaan organisaatio kohtaa toimiessaan erilaisia institutionaalisia paineita, joiden mukautumista erilaiset organisatoriset käytännöt ilmentävät. Organisaatioiden samankaltaisuus ei johdu vain kilpailusta ja tehokkuusvaatimuksista, vaan organisaation tarpeesta hakea toiminnalleen yhteiskunnallista ympäristöstä sosiaalista oikeutusta eli legitimizeettiä. Legitimizeetti tuo vakautta epävarmaan organisaatioympäristöön (DiMaggio & Powell, 1983.) Organisaatioiden yhdenmukaistumista on myös tulkittu seuraukseksi ulkoisista ja sisäisistä paineista johtuen. Organisaatioiden riippuvuus toisistaan, samankaltainen toimintaympäristö, sekä osallisuus samankaltaisiin verkostoihin edistävät yhdenmukaistumisen tapahtumista (Powell & DiMaggio, 1991.)

Toimintaympäristön muutos voi pakottaa organisaatiota poikkeamaan aiemmasta toimintamallista (Meyer & Rowan, 1983). Institutionaalinen teoriaperinteen kehittyessä siirryttiin rakenteellista yhdenmukaistumista moniulotteisempaan tarkasteluun (Scott 2008). Meyerin ja Rowanin (1983) uusinstitutionalistisen lähestymistavan mukaan organisaatioiden yhdenmukaistumisessa oli kyse isomorfismista. Isomorfismilla tarkoitetaan organisaatioiden yhdenmukaistumista. Toisin sanoen isomorfismilla tarkoitetaan prosessia, jossa eri organisaatioiden toiminta ja toimintamallit alkavat muistuttaa toisiaan. Organisaatiot pyrkivät saavuttamaan kilpailuedun toisiin

organisaatioihin nähden yhdenmukaistamalla rakenteitaan ja toimintaansa tai eriyttämällä niitä. Taloudellisen edun tavoittelu johtaa usein organisaatioiden yhdenmukaistamiseen (Mänttari-Van Der Kuip ja muut, 2018, s.234-235.) Isomorfismia on kuitenkin kritisoitu mallin mekaanisuudesta ja merkityksen unohtamisesta sosiaaliselle konstruktivismille perustuvien tutkijoiden toimesta (Haapakorpi, 2017, s. 229).

Tässä tutkielmassa institutionaalisen teorian avulla voidaan ymmärtää poliittista kilpailua ja institutionaalista vaikuttamista eduskuntapuolueissa. Koska puolueet kilpailevat keskenään äänestäjistä, voivat heidän perhepoliittiset ohjelmansa olla myös strategisia vastauksia syntyvyyden laskun kokemukseen kansalaisten keskuudessa ja poliittisessa kentässä.

Perhepoliittiset ohjelmat eivät voi olla liian radikaaleja, sillä se voisi heikentää puolueen kannatusta. Suomalaisten eduskuntapuolueiden (instituutioiden) perhepoliittiset ohjelmat ovatkin keskenään hyvin samankaltaisia. Perhepolitiikka käsitetään hyvinvointivaltion tukemisena, enemmän kuin ideologisenä alueena. Samankaltaisuus johtuu siitä, että perhepoliittiset ohjelmat pohjautuvat hyvinvointivaltion perusarvoihin, perheiden tukemiseen, poliittiseen pragmatismiin, sekä kulttuurisiin ja historiallisesti vakiintuneisiin normeihin. Puolueiden perhepoliittisten ohjelmien korostaessa erilaisia sisältöjä, pohjautuvat niiden suuntaviivat kuitenkin suomalaisen yhteiskunnan yleisiin arvoihin ja käytäntöihin. Pitkään toiminut hyvinvointivaltio ja sitä kautta muovautuneet yhteiskunnalliset arvot selittävät puolueiden samankaltaistumista perhepolitiikassa.

5 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkuvaus

Tämän tutkielman menetelmä on laadullinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on laadullisissa tutkimuksissa esiintyvistä menetelmistä eniten käytetty (Hsieh & Shannon, 2005; Renz, Carrington ja muut, 2018). Sisällönanalyysi on myös Suomessa käytetyin laadullisen tutkimuksen menetelmä (Kyngäs, Elo ja muut, 2011). Laadulliseen tutkimukseen liittyvän tieteenfilosofian mukaisesti tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä keräämällä tietoa esimerkiksi ihmisten kokemuksia tutkittavaan asiaan liittyen (Kylmä & Juvakka, 2014). Laadullisen tutkimuksen lähestymistapa on voi olla yhteiskunnallinen, kulttuurinen, sosiaalinen tai subjektiivinen (Morse, 2012).

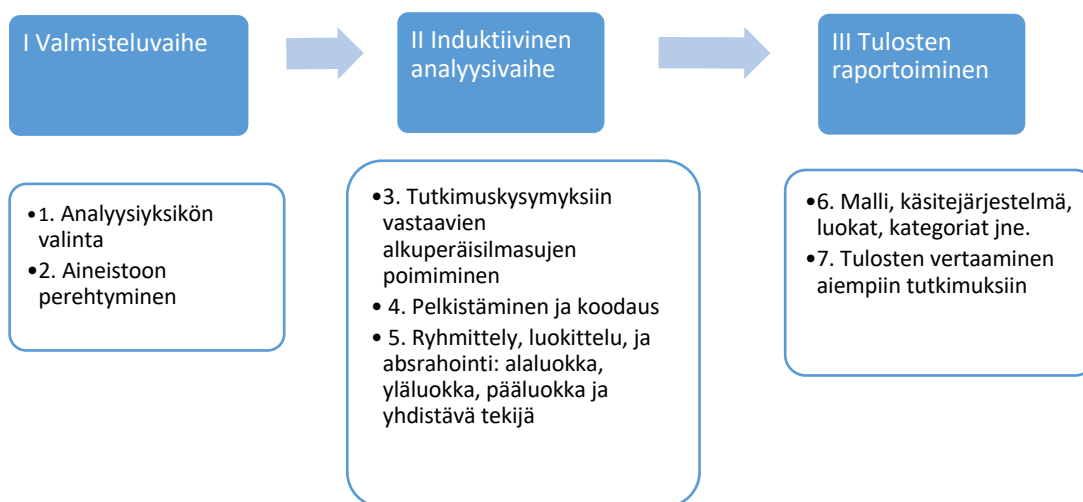
Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan kuvailla esimerkiksi potilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten kokemuksia, tai hoitotyön kehittämistä (Seppänen, Kyngäs ja muut, 2021). Sisällönanalyysi soveltuu hyvin lukuisten erityylisten aineistojen analysointiin. Menetelmän avulla voidaan analysoida lähes kaikki sellaiset materiaalit, jotka on dokumentoitu kirjalliseen muotoon ja jotka mahdollistavat systemaattisen, luotettavan, toistettavissa olevan ja objektiivisen aineiston analyysin (Elo & Kyngäs, 2008.) Sisällönanalyysin tavoite on kuvata tutkimusmateriaali tiivistetyssä ja pelkistetyssä muodossa (Vanhanen & Kyngäs, 1999). Sisällönanalyysin ytimessä on luokkien tai kategorioiden laatiminen, jotka kuvaavat tutkimuksen kohteena ollutta ilmiötä ja aihetta (Elo & Kyngäs, 2008).

Sisällönanalyysin avulla tehtävän tutkimuksen tarkoituksena on tavallisesti kuvata tutkittavaa ilmiötä ja siihen liittyviä ominaispiirteitä (Elo, Tohmola ja muut, 2022). Aivan kuten tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella syntyvyyden laskua (ilmiö) ja siihen liittyviä ominaispiirteitä (perhepolitiikan keinot). Tutkimuksen tarkoituksen lisäksi asetetaan tavoite, jolla ilmaistaan tutkimuksen päämäärä (Elo, Tohmola ja muut, 2022). Tämän tutkimuksen päämääränä on selvittää millaisia perhepoliittisia keinoja eduskuntapuolueet esittävät syntyvyyden laskun kitkemiseksi ja miten perhepuhe näyttäytyy puolueiden ohjelmissa.

Sisällönanalyysia voidaan lähestyä kahdella eri tavalla; aineistolähtöisesti eli induktiivisesti tai teorialähtöisesti eli deduktiivisesti (Elo & Kyngäs, 2008). Oleellinen ero näissä kahdessa lähestymistavassa on se, että aineistolähtöisessä analyysissä ei ole olemassa valmista luokittelurunkoa, jonka mukaan aineistoa analysoidaan. Aineistolähtöisessä lähestymistavassa tutkija tuottaa luokittelun itse kerättyyn aineistoonsa perustuen (Elo, Tohmola ja muut, 2022.) Teorialähtöisessä analyysissä laaditaan ennen luokittelun tekemistä luokittelumatriisi, joka ohjaa analyysin tekemistä (Graneheim & Lundman, 2004; Kyngäs & Kaakinen, 2020).

Elo & Kyngäksen (2008) mukaan sisällönanalyysin päävaiheet ovat valmisteluvaihe, analyysivaihe ja raportointivaihe. Prosessin eteneminen on avattu taulukossa 1.

Taulukko 1 Sisällönanalyysin etenemisen vaiheet (mukaillen Elo ja muut 2022, s. 219).

Tämän tutkielman aineistona käytetään puolueiden ohjelmia, jotka ovat vapaasti saatavilla ilman maksumuureja puolueiden internet -sivustoilla. Tutkielmaan käytettävä aineisto on siis jo olemassa eikä sitä näin ollen ole erikseen kerätty.

Tutkielmaan valikoitui kahdeksan eri eduskuntapuolueen ohjelmia. Liike Nyt -puolue jätettiin pois aineistosta puoleen pienen koon vuoksi. Arvioitiin, että kyseisen puolueen ohjelmien avaaminen ei tuo merkittävästi lisäarvoa tälle tutkielmalle. Kokonaisuudessaan aineisto sisältää 28 erilaista puolueiden laatimaa poliittista ohjelmaa, joiden tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiin.

Tutkielman ajantasaisuuden huomioimiseksi aineistoon haluttiin ottaa puolueiden poliittisten- ja periaate- ja tavoiteohjelmien, sekä vuoden 2023 eduskuntavaaliohjelmien lisäksi myös vuoden 2025 kuntavaaliohjelmat. Perussuomalaisilta ei julkaistu erillistä eduskuntavaaliohjelmaa vuoden 2023 eduskuntavaaleihin (Sundman, 2023).

Puolueet uudistavat poliittisia ohjelmiaan ja periaateohjelmiaan harvemmin kuin tekevät uusia vaaliohjelmia. Aineistoon haluttiin sisältää myös perhepoliittiset ohjelmat niiltä puolueilta, joilta edellä mainittujen ohjelmien lisäksi löytyi erilliset perhepoliittiset ohjelmat. Alla olevassa taulukossa (taulukko 2) on eritelty eduskuntapuolueet, jotka tutkielmaan on sisällytetty, sekä kaikki ne puolueen ohjelmat, jotka aineistoon valikoitui.

Taulukko 2 Tutkielman aineisto

	Poliittinen ohjelma/periaateohjelma	Eduskuntavaali -ohjelma	Kunta- /aluevaaliohjelma	Perhepoliittinen ohjelma
SDP	Jotta huomenna olisi paremmin kuin tänään (2023).	Rohkeutta olla sinun puolellasi (2023).	Kaiken voi tehdä reilummin (2025).	Kasvu alkaa perheestä – lapsi- ja perheystävälliseen yhteiskuntaan (2014).
Kokoomus	Avoin tulevaisuuspuolue, joka luottaa ihmiseen (2018).	Nyt on oikea aika kääriä hihat ja ryhtyä töihin (2023).	Kun kotikunta elää ja kukoistaa, olemme oikealla asialla. Etsitään yhdessä tämän päivän ongelmien sijaan tulevaisuuden mahdollisuuksia (2025).	Suomesta maailman paras maa lapsille ja perheille (2018).
Perussuomalaiset	Perussuomalaiset RP. Periaateohjelma (2018).	-	Lähivaalit – Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma (2025).	Perussuomalainen perhepolitiikka – Suuntaviivoja ja uusia ajatuksia (2017).
RKP	Inhimillinen ja menestyksekkäs Suomi (2016).	Yhdessä eteenpäin (2023).	Luomme hyvän arjen yhdessä (2025).	-
Vihreät	Vihreiden poliittinen ohjelma 2023-2027 (2022). Vihreiden periaateohjelma 2020-2028. (2022).	Suojele elämää (2023).	Arki ratkaisee (2025).	-

Kristillisdemokraatit	Kristillisdemokraattinen periaateohjelma (2017).	Järjen ääni. Äänestä suomeen suunnanmuutos (2023).	Tärkeimmistä tinkimättä. Kuntavaalit – valitse järjen ääni (2025).	Lapsiystävällinen Suomi (2018).
Vasemmistoliitto	Uuden hyvinvoinnin aika (2022).	Reilumpi huominen kaikille, ei harvoille! (2023).	Huoletonta arkea kaikille, ei harvoille (2025).	-
Keskusta	Tasapainossa, eteenpäin – Keskustan 101 periaatetta (2018).	Eteenpäin! Vastuuta koko Suomesta (2023).	Maailman onnellisin maa tehdään kotikunnissa (2025).	-

6 Tulokset

Tässä kappaleessa avataan tutkielman tulokset. Kappaleessa 6.1. eritellään aineistosta löytyneet ja esiin nousseet perhepoliittiset keinot syntyvyyden tueksi. Kategoriat on pyritty eriyttämään ja avaamaan selkeästi eri alakappalein. Vaikka aineistosta nousseita puolueiden välisiä eroja tuodaan esille, ei tulosten on tarkoitus käsitellä puolueiden erilaisia kantoja, vaan pikemminkin avata sitä, minkälaisia ehdotuksia puolueet tuovat esille syntyvyyden tueksi. Puolueiden arvot näkyvät vahvasti heidän linjauksissaan perhepolitiikkaan liittyen, jonka vuoksi saattaa syntyä vaikutelma vastakkainasettelusta eri puolueiden välillä. Kappaleen 6.1. tarkoituksena on kuitenkin avata puolueiden linjaamia ehdotuksia siitä, kuinka perhepolitiikan keinoin voidaan tukea syntyvyyttä Suomessa.

Kappaleessa 6.2. avataan positiivisen perhepuheen merkitystä yhteiskunnassa ja se sisältää suoria lainauksia puolueiden ohjelmista. Positiivisen tai rohkaisevan perhepuheen merkitystä pyritään tuomaan esiin, sillä kaikki puolueet ovat yksimielisiä perheiden ja syntyvyyden merkityksestä yhteiskunnalle.

6.1 Puolueiden perhepoliittiset keinot syntyvyyden tueksi

Aineistosta nousi esiin, kuinka laadukas perhepolitiikka ja perheisiin ja lapsiin panostaminen ovat samalla myös investointi tulevaisuuteen. Alhainen syntyvyys ja huoltosuhteen heikkeneminen nähtiin yhteiskunnallisesti vakavina asioina. Aineistosta kävi selkeästi ilmi, kuinka puolueet tunnistavat sen, että Suomessa tarvitaan lisää lapsia.

Perussuomalaiset (2017) näkevät yhteiskunnan merkityksen perheiden turvaajina. Oleellisena he kuitenkin pitävät perheiden omaa vastuuta lapsistaan. Perussuomalaisten (2018) mukaan julkisen vallan tuleekin auttaa suomalaisia kehittymään, jotta maamme voisi kehittyä. Keskustan (2018) mukaan yhteiskunnan tehtävänä on luoda edellytykset hyvälle elämälle. Syntyvyyden nostaminen väestön uusiutumistasolle nähtiin kaikkien puolueiden toimesta merkittävänä perhepoliittisena tavoitteena.

Lapsien lisäämiseen Suomessa tarvitaan parempaa perhepolitiikkaa (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023). Perhepolitiikan nostaminen keskiöön yhteiskunnallisessa päätöksenteossa nähtiin tärkeänä. Lapsiperheisiin panostamisen perhepolitiikan keinoin nähtiin tuottavan säästöä ja vaurautta yhteiskuntaan pitkällä tähtäimellä. Syntyvyyden laskun suunnanmuutoksen nähtiin vaativan laaja-alaisia toimia ja ajattelutapojen ja näkemysten muutoksia (Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma, 2025). Lisäksi lapsivaikutusten arvioinnin käyttäminen päätöksenteon tukena nousi esiin aineistosta.

Syntyvyyttä nähtiin olevan mahdollista edistää mm. kannustavan- ja perheiden omia valintoja tukevan perhepolitiikan keinoin. Myös syntyvyyttä tukevan verotuksen kehittäminen mainittiin eräänä keinona syntyvyyden tueksi (Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025). Valtion halutessaan vaikuttaa syntyvyyteen tulee sen lisätä vastuuntuntoisten perheiden yleistä hyvinvointia, parantaa työmarkkinoiden toimintaa, sekä aikuisten mahdollisuuksia tehdä lasta tukevia valintoja. (Perussuomalainen perhepolitiikka, 2017, s.8.). Jotta syntyvyyttä voitaisiin lisätä Suomessa, edellyttäisi se myös lapsimyönteisempää yhteiskuntaa.

Monenlaiset perhemuodot ja yksin eläminen tunnistettiin useimmissa puolueiden ohjelmissa. Vanhemmuuden tukeminen nähtiin merkittävänä syntyvyyttä tukevana asiana. (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023.) Alhaisen syntyvyyden nähtiin voivan saada nousuun vain lapsimyönteisellä politiikalla ja perheiden hyvinvointia tukemalla. (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025). Kokoomuksen (2018b) mukaan erilaiset perheet tulee huomioida yhdenvertaisesti lainsäädännössä. Perheiden erilaisuus tulee ymmärtää uudeksi normaaliksi. Perheitä tulee kohdella tasa-arvoisesti perheiden omista tarpeista lähtien, riippumatta siitä onko perheessä eri määrä lapsia, eri määrä vanhempia, olivat vanhemmat keskenään samaa tai eri sukupuolta tai asuivat vanhemmat samassa taloudessa tai eivät.

Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen perheiden ongelmiin nähtiin oleellisena perheiden tukimuotoja suunniteltaessa. Perheiden tukemisen välttämättömyys näyttäytyy myös Vasemmistoliiton (2025, s. 15-16) alue- ja kuntavaaliohjelmassa. Perheiden varhaiseen tukemiseen panostamalla syvenevien ongelmien ennaltaehkäisyksi nähtiin merkittävänä syntyvyyttä tukevana asiana.

Eri puolueiden ohjelmista löytyi myös erilaisia selityksiä syntyvyyden laskulle Suomessa. Mm. Miesten syrjäytymisen nähtiin vaikuttavan syntyvyyteen (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018). Kristillisdemokraatit (2018) toivat esiin myös tavoitteen ensisynnyttäjien keski-ikänsä laskemisesta. Keskustan (2025) kuntavaaliohjelmassa sujuvat kulkuyhteydet korostuivat perheiden arkea helpottaessa, samalla kun (RKP, 2016) toi esiin kaksikielisten perheiden arjen ja erityistarpeiden huomioimisen.

Perhevapaista ja niiden tasaisesta jakautumisesta linjattiin useassa aineiston ohjelmassa. Perhevapaaudistus astui voimaan 1.8.2022 (STM, 2022). Perhevapaaudistuksen tavoitteena oli perhevapaiden tasaisempi ja joustavampi jakautuminen vanhempien välillä. Perhevapaaudistusta ei eritellä tai käsitellä tässä tutkielmassa, sillä osa aineistosta on ajalta, jolloin uudistus ei ollut vielä voimassa.

Tasa-arvoisuus näyttöä kuitenkin merkittävänä tekijänä erityisesti perhevapaiden tasaisempaa jakamista koskevissa teksteissä. Perhevapaaudistus mahdollistaakin molempien vanhempien perhevapaiden jakamisen. Isien pitämien osuuksien perhevapaasta kasvattamiseksi tarvitaan työelämän asennemuutosta (RKP eduskuntavaaliohjelma, 2023.)

6.1.1 Perheen perustaminen ja lapsihaave

Suomeen tarvitaan lisää lapsia, jotta hyvinvointiyhteiskunnan palvelut ja tulevaisuuden eläkkeet voidaan turvata. Perhepoliittisilla toimenpiteillä tulee luoda nykyistä paremmat edellytykset perheellistymiselle (Kristillisdemokraattien periaateohjelma, 2017.) Kaikilla tulee olla oikeus toteuttaa omia haaveitaan ja tavoitella jotain suurempaa. Yhteiskunta

on parhaimmillaan silloin, kun se tarjoaa rakennusaineita ihmisten valinnoille. (Keskustan periaateohjelma, 2018.) Keskusta (2018) tukee jokaisen omaa toivetta perheen koosta ja kunnioittaa perheen moninaisuutta. Perheitä tulee tukea toivomansa lapsiluvun saavuttamiseen (Vihreiden poliittinen ohjelma, 2022).

Suomalaiset haaveilevat useammasta lapsesta, kuin mitä he todellisuudessa saavat. Toteutunut lapsiluku jää siis toivottua lapsilukua pienemmäksi. Lapsettomien määrä on kasvanut Suomessa. Tahaton lapsettomuus on kipeä ongelma ja nousee osalla ongelmaksi, kun perheen perustamista lykätään yhä myöhemmäksi (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018). Kristillisdemokraatit (2018) linjaavatkin, kuinka ensisynnyttäjien keski-ikää tulisi pyrkiä laskemaan. Lastensaannin viivästäminen vähentää spontaanien raskauksien määrää lisäämällä lapsettomuushoitojen tarvetta entisestään. Vuosittain Suomessa syntyy noin 2500 lasta, eli lähes kuusi prosenttia lapsista, hedelmöityshoitojen avulla (Gisseler, 2024.)

Puolueet tuovat ohjelmissaan ilmi, että odotusaika hedelmöityshoitoihin on pitkä, ja luovutetuista sulusoluista on pulaa. Moni joutuu turvautumaan yksityisten palveluntarjoajien palveluihin lapsihaaveen vuoksi. Yksityiset lapsettomuushoidot ovat kalliita. Lapsihaaveen saavuttamista tulee tukea huolehtimalla lainsäädännön ja rahoituksen avulla hedelmöityshoitojen yhdenvertaisesta ja kattavasta saatavuudesta. (Vihreiden poliittinen ohjelma, 2022). Puolueiden yhteinen näkemys onkin, että yhteiskunnan tulee panostaa lapsettomuuden hoitomuotojen kehittämiseen ja hedelmöityshoitopalveluiden saatavuuteen. Myös lapsettomuuden ennaltaehkäisy tuotiin esille aineistossa. Jotta lapsettomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä, on lisättävä nuorten tietoisuutta ylipainon, liikunnan, epäterveellisen ruokavalion ja rajun urheilun vaikutuksista raskauden onnistumisen mahdollisuuksiin (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018).

Perheiden moninaisuus ja muuttuva käsite termille ”perhe” nähtiin tärkeinä tekijöinä, jotta kaikki voisivat saavuttaa lapsihaaveensa. SDP (2023) linjaa, että perheiden

monimuotoisuus tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa. Käsitteen ”perhe” on muututtava. Perhepolitiikan tulee olla yhdenvertaista kaikille perhemuodosta riippumatta. Yksinasuvia ja perheitä tulee tukea lapsitoiveen täyttymisessä vahvistamalla adoption asemaa ja helpottamalla lapsettomuushoitoihin pääsyä. Hedelmöityshoidoissa tulee huomioida monimuotoiset perheet, itselliset äidit ja kumppanuusvanhemmuus. Myös vammaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuus perustaa perhe. (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025, s.20). Suomen tulee toteuttaa trans- ja intersukupuolisten oikeudet perhe-elämään (RKP puolueohjelma, 2016). Kokoomuksen (2018b) mukaan hedelmöityshoitojen tulee olla lapsettomuuden syistä ja perhemuodosta riippumatta saatavilla. Kristillisdemokraattinen (2018, s. 5) mukaan perheen perustaminen on pariskunnan henkilökohtainen päätös, jota on tuettava yhteiskunnassa. Kristillisdemokraatit pitävät muista puolueista poiketen naisen ja miehen välistä avioliittoa parhaana kasvuperustana lapsille.

Aineiston mukaan pääsyä hedelmöityshoitoihin tulee helpottaa. Yhteiskunnan tulisi puolueiden mukaan järjestelmällisesti tukea ihmisten mahdollisuuksia perheen perustamiseen. Ei-kaupallisille sijaissyntyksille tulee luoda lainsäädäntö ja palvelujärjestelmän tuki, jotka turvaavat kaikkien osapuolten aseman (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.) Aineistossa myös Vihreät, Vasemmistoliitto ja Kokoomus linjaavat sijaissyntytysten sallimisesta Suomessa. Vihreät (2022) tuovat esiin eettisesti kestävän, syrjimättömän ja ei-kaupallisen sijaissyntytyslain säätämisen, sekä lisääntymisterveyteen liittyvien terveyspalvelujen saatavuuden varmistamisen. Kokoomus (2028b) tuo esiin sijaissyntytykset sallivan lainsäädännön laatimisen.

Vasemmistoliitto (2022) linjaa tavoiteohjelmassaan adoptiolain uudistamisesta niin, että perheen sisäisessä adoptiossa kenenkään ei tarvitsisi luopua vanhemmuudestaan. Vasemmistoliitto tuo esiin myös eduskuntavaaliohjelmassaan (2023) kuinka sateenkaariperheiden asemaa yhteiskunnassa on parannettava. Julkisesti tuotettujen hedelmällisyshoitojen saavutettavuutta on parannettava ja on sallittava ei-kaupallinen sijaissyntytykset. Myös useat muut puolueet puolustavat adoption asemaa ohjelmissaan.

Mikään puolue ei suhtaudu negatiivisesti adoption aseman vahvistamiseen. Adoptioperheiden tulee olla samanarvoisessa asemassa muiden perheiden kanssa. Adoptioperheiden perhevapaiden päivittäminen ja adoptiotukien nostaminen samalle tasolle muiden perheiden kanssa nähdään tärkeänä. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018, s.8) Aineistossa mainitaan myös adoptioevonnan laadun ja saatavuuden parantaminen (Kokoomus 2018b).

Luottamukseen perustaa oma perhe vaikuttaa lukuisia eri tekijä, kuten miten työmarkkinat toimivat, millainen on perheen toimeentulo, onko kohtuuhintaista asuntoa saatavilla ja onko perheille suunnatut palvelut saatavilla ja kunnossa. Perheen perustamista saatetaan siirtää esimerkiksi toimeentulon haasteiden vuoksi. Myös paine ja stressi työarjessa voi saada lapsihaaveen siirtymään. (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014). Kokoomuslaisten lapsi- ja perhepolitiikan uudistamisen tavoitteena on, että mahdollisimman monen suomalaisen oma lapsitoive voisi toteutua. Taloudellisiin, lainsäädännöllisiin ja työelämästä johtuviin perheellistymisen esteisiin on tartuttava. (Kokoomus, 2018b). Kokoomuksen (2023) kuntavaaliohjelman mukaan yrittämistä tukemalla voidaan lisätä lapsiperheiden määrää kunnissa, sillä yrittäjä luo työpaikkoja, työpaikat tuovat kuntaan lisää asukkaita ja lapsiperheitä ja tätä kautta kunnalle tulevaisuuden. Kokoomus (2018b) näkeekin työpaikkojen lisääntymisen lisäävän tulevaisuudenuskoa tuhansiin lapsiperheisiin. Kuntia tulisi rakentaa lapsi- ja perheystävälliseksi niin, että kunnan toimet lisäävät perheiden mahdollisuutta toteuttaa omien toiveidensa mukainen lapsiluku (Vihreiden kuntavaaliohjelma, 2025).

6.1.2 Toimeentulo ja tulonsiirrot

Lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen ja lapsiperheköyhyyden vähentäminen nähtiin tärkeinä kehityskohteina aineistossa. Aineiston ohjelmissa oltiin yksimielisiä siitä, kuinka perheiden tukeminen nähtiin merkittävänä syntyvyyttä tukevana tekijänä. Puolueilla oli hieman eri näkökulmia siihen, millaisia tukia tulisi tarjota, kenelle, sekä minkälaisissa tapauksissa. Lapsiperheiden köyhyys syntyvyyteen vaikuttavana tekijänä nousi esiin useasti eri ohjelmissa. Lapsiperheiden köyhyyteen on puututtava korottamalla lapsilisiä, työttömyysturvan lapsikorotusta sekä toimeentulotuen lasten perusosaa ja yhteensovittamalla etuuksia joustavasti palkkatulojen kanssa (Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2022–2025, 2022). Myös Vihreät (2023) linjasi köyhien lapsiperheiden etuuskien korottamisesta (Vihreiden eduskuntavaaliohjelma 2023) ja SDP (2023) lapsiperheiden toimentulon turvaamisesta lapsiperheköyhyyttä estämässä.

Lapsilisistä, niiden maksamisesta ja määrästä oltiin eri mieltä puolueiden kesken. Lapsilisäjärjestelmää ja elatustukilakia tulisi uudistaa niin, että ne huomioivat paremmin monimuotoiset perhetilanteet. Erityisesti pienituloisten perheiden tulonmuodostuksessa tulonsiirroilla nähtiin olevan suuri merkitys. Lapsilisiä on tulonsiirto, jonka tarkoituksena on lapsen kulutuksen korvaaminen lapsiperheille. Sen tarkoituksena on tasata kustannusvastuuta lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä lapsiperheiden kasvattaessa uuden sukupolven huomisen yhteiskunnan rakentajiksi (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014.)

Perheiden toimeentuloa tulee parantaa. Esim. ruoan hinnan ja asumisen hintojen nousu haastavat lukuisten perheiden talouden. Kristillisdemokraatit (2018) ehdottavat, että lapsilisiä sidottaisiin indeksiin, sekä tehtäisiin tasokorotuksia, jotka toisivat apua perheiden arkeen. Perussuomalaiset (2017) tuovat esiin pohdinnan lapsilisän poistamisesta kokonaan hyvätuloisimmilta perheiltä. He perustelevat kantaansa sillä, että joissakin perheissä lapsilisät menevät kasvamaan korkoa lapsen omalle säästötilille tulevaisuuden tarpeita varten samalla kun joissakin perheissä lapsilisiä kuluu suoraan

elämiseen. Keskusta (2023) tavoittelee lapsilisien korottamista 200 euron vuositasolla. Vasemmistoliiton (2023, s.38) mukaan lapsilisät tulisi sitoa kansaneläkeindeksiin ja niitä tulisi maksaa myös 17-vuotiaista. Vanhemmuuteen sidotuissa etuuksissa ja palveluissa tulisi tukea perheiden monimuotoisuutta tukemalla tasa-arvoista vuorovanhemmuetta. Lapsilisän maksaminen tasan pitäisi olla mahdollista huoltajien kesken omalla ilmoituksella (Vasemmistoliitto, 2023.)

Kristillisdemokraatit tuovat ohjelmissaan esiin erilaisia taloudellisia tukia perheille. Eduskuntavaaliohjelmassaan (2023) he ehdottavat, että maksettaisiin jokaisesta syntyneestä vauvasta 1000 euron vaunuraha ensihankintojen turvaamiseksi. He tavoittelevat myös eroperheiden etuuksiin joustoja. Kristillisdemokraatit (2018, s. 13) haluavat palauttaa verotuksen lapsivähennyksen ja suhteuttaa sen lasten lukumäärään. Lapsilisiin tarvitaan heidän mukaansa merkittävä tasokorotus (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018). Lisäksi Kristillisdemokraatit (2018) ehdottavat perhepoliittisessa ohjelmassaan 350 euron arvoista taaperobonusta, joka olisi perheelle annettava veroton tuki, joka maksettaisiin jokaisesta päivähoitoikäisestä lapsesta, joka ei osallistu varhaiskasvatukseen.

Lapsilisän lisäksi muita tärkeitä taloudellisia tukimuotoja perheille, jotka nousivat esiin aineistossa ovat mm. kotiapu, perhetyö, joustava hoitoraha, lapsikohtaiset avustukset, toimeentulotuki, ansiosidonnainen perhevapaa ja kunnan maksama kotihoidon tuki. Keskustan (2023) mukaan kotiapu ja perhetyö ovat nostettava perheiden tueksi. Näiden saatavuus tulisi olla helpompaa ja nopeampaa esim. neuvoloiden ja päiväkotien kautta. SDP:n (2023) mukaan seuraavien vuosien aikana tulisi luopua kunnan maksamasta kotihoidon tuen osasta, joka edellyttää kaikkien perheen lasten hoitamista kotona. Aineistossa nousi esiin, kuinka lastenneuvolatapaamisen ja vanhempainkeskustelut tulisi olla mahdollista käydä työajalla ja jaetun vanhemmuuden tilanne tulisi ottaa paremmin huomioon vanhemmuuden aiheuttamissa kuluissa (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014; SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.)

Aineistossa nousi esille myös joustavan hoitorahan mahdollistaminen yli 3-vuotiaiden lasten vanhemmille esiopetuksen loppuun asti. Keskustan (2023) mukaan perheille tulisi maksaa lapsikohtainen avustus, mikäli he muuttavat haja-asutetulle alueelle. Aineistossa mainittiin lisäksi vuoroasumisen helpottaminen ja monimuotoisten perheiden huomioiminen sosiaaliturvauudistuksessa (SDP eduskuntavaaliohjelma, 2023).

Perhevapaiden nähtiin tukevan tasa-arvoisempaa työ- ja perhe-elämää. SDP:n (2023) tavoitteena on 16 kuukauden mittainen ansiosidonnainen vanhempainraha. Täydentävä ja harkinnanvarainen toimeentulotuki toimisi konkreettisenä keinona tukemassa vähävaraisten lasten harrastustoimintaa. Tilapäinen hoitovapaa, jonka puitteissa vanhempi voisi jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta lastaan tulisi korottaa koskemaan alle 13-vuotiaita (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014).

6.1.3 Asuminen

Jokaisella tulee olla mahdollisuus asua elämäntilanteeseensa sopivasti ja toiveidensa mukaisesti. Asuntolainasta tai vuokrasta selviytyminen ei saa olla kenenkään elämäntehtävä (Keskustan periaateohjelma, 2018). Asuntotarjonnan monipuolisuus tulee ottaa huomioon huomioimalla erilaisten perheiden tarpeet (Vihreiden kuntavaaliohjelma, 2025). Moni lapsista elää useassa eri osoitteessa. Lapsella voi olla kuitenkin vain yksi virallinen kotiosoite. Vuoroasuvat perheet tulee huomioida paremmin asumistuessa. Koulukuljetukset tulee mahdollistaa lapsen molempiin koteihin (Vasemmistoliiton eduskuntavaaliohjelma, 2023, s. 39.)

Asuntopalveluissa tulee huomioida sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat perheet (SDP:n alue- ja kuntavaaliohjelma, 2025). Perheille on myönnettävä taloudellista tukea asumisen kustannuksissa, jos perheen oma toimeentulo ei riitä mahdollistamaan kohtuullista asumisen tasoa (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014).

Asuntopolitiikassa tulee kaupungistumisen myötä huomioida perheiden asumisvalinnat. Lapsiperheillä tulee olla varaa kaikenlaisiin asumisen muotoihin myös kaupungeissa.

Omistusasumisen tulisi mahdollistaa yhä useammalla lapsiperheelle (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025.) Edullisten asuntojen lisätarve on merkittävä suurissa kaupungeissa, sillä se vaikuttaa perheen perustamiseen ja perheeseen kasvattamisen mahdollisuuteen (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma 2018).

Vasemmistoliitto linjaa tavoiteohjelmassaan (2022), että perheenjäsenten tuloilla ei tulisi olla vaikutusta asumistuen saamiseen, vaan asumiseen liittyvän tuen tulisi olla yksilökohtaisempaa.

6.1.4 Varhaiskasvatus ja perhevapaat

Vasemmistoliitto (2025, s.5) näkee varhaiskasvatuksen investointina, joka vaikuttaa lasten ja perheiden kautta koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Lapsilla tuleekin vasemmistoliiton mukaan olla oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen perheen elämäntilanteesta riippumatta.

Varhaiskasvatuksen merkitys korostui aineistossa. Kaikki puolueet olivat yhtä mieltä siitä, että varhaiskasvatus on tärkeä osa yhteiskuntaa. Varhaiskasvatusta ei pidetä vain vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana, vaan myös lapsen kehityksen kannalta merkitykselläänä paikkana. Varhaiskasvatuksesta saatavan hoivan ja kasvatuksen tuen merkitys perheille nähtiin tärkeänä (SDP eduskuntavaaliohjelma, 2023).

Lainsäädäntöä on uudistettava tunnistamaan perheiden erilaisia tilanteita, kuten eroperheiden vuoroviikkoasuminen (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023). Saman perheen lapset tulee olla mahdollista olla hoidossa samassa hoitopaikassa ja lähellä kotia (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025). Lasten toimivan päivähoidon tulee olla perheiden tukena (RKP puolueohjelma, 2016).

Eroja varhaiskasvatuksen järjestämisestä oli jonkin verran eri puolueiden välillä. SDP tavoittelee pitkällä tähtäimellä maksutonta varhaiskasvatusta (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014). Perussuomalaiset (2017, s. 8) eivät kannata päivähoidon

maksuttomuutta. Suurituloisimpien päivähoitomaksuja voitaisiin korottaa, samalla kun työssäkäyvien monilapsisten perheiden maksutaakkaa tarkasteltaisiin (Perussuomalainen perhepolitiikka, 2017.) Perussuomalaiset arvioivat, että maksuttoman päivähoiton vaikutus syntyvyyteen olisi melko vaatimaton. Syntyvyyden edistämisen ja hyvän perhepolitiikan edellytyksenä on kuitenkin riittävä määrä varhaiskasvatuspaikkoja (Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025.) Kokoomus tavoittelee pitkällä aikavälillä maksutonta osa-aikaista varhaiskasvatusta (20h), johon koko ikäluokka osallistuu (Kokoomus, 2018b). Yksityisten ja kunnallisten päiväkotien verkostojen tulee täydentää toisiaan. Palvelusetelien avulla voidaan mahdollistaa joustava päiväkotien käyttö. Päiväkotien aukioloaikojen joustoja tulee lisätä, jotta perheen ja työn yhteensovittaminen helpottuisi. Esiopetuksen tulee olla kaksivuotinen ja maksuton (Kokoomus, 2018b.)

Vanhemmilla tulee olla päiväkodin lisäksi muitakin vaihtoehtoja lapsen hoitamiseen (Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma, 2023). Kotihoidon tulee olla varteenotettava vaihtoehto pienempien lasten hoitoon kuntalisän turvin. Kuntalisän selkeä korotus mahdollistaa perheille realistisen vaihtoehdon hoitaa lasta kotona päiväkodin sijaan. (Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma, 2025).

Puolueohjelmissa mainittiin myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden pysyvyyteen ja palkkaukseen liittyvistä haasteista. Moniammatillisen osaamisen lisääminen nähtiin tärkeänä varhaiskasvatuksessa. Niin varhaiskasvatuspaikoista kuin varhaiskasvatuksen henkilöstöstäkin on pulaa. Neuvolan, perheen ja varhaiskasvatuksen välinen tiivis yhteistyö nähtiin tärkeänä perheiden tukemiseksi (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025). Varhaiskasvatuksen kautta tulee saada moniammatillista tukea perheille ja lapsille ja moniammatillisen tuen saatavuutta on parannettava (Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2022–2025, 2022.)

Perhevapaaudistuksen jälkeen julkaistuissa ohjelmissa perhevapaajärjestelmän kehittämisen jatkaminen nousi tärkeäksi temaksi (SDP eduskuntavaaliohjelma, 2023).

Perhevapaita kehitetään tasa-arvon ja työllisyyden lähtökohdista. Perheiden yksilöllinen näkökulma huomioidaan kehityksessä (Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma, 2023.)

6.1.5 Työn tai opiskelun ja perheen yhteensovittaminen

Aineiston eräänä merkittävimpanä teemana korostui työn ja perheen yhteensovittaminen ja sitä kautta mahdollisuus perheen perustamiseen ja uralla etenemiseen. Erityisesti työelämän joustavuus nostettiin esille useassa eri ohjelmassa. Työuran ja perhe-elämän yhdistämistä mahdollistava toiminta eri elämänvaiheissa nousi esiin aineistosta (RKP:n puolueohjelma, 2016).

Työelämässä tarvitaan työn- ja perheen yhteensovittamiseen mahdollistavia joustoja. (Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma, 2023). Sellaiset työnantajat nähtiin vetovoimaisina, jotka joustavat perheiden tarpeiden mukaan esim. työaikojen ja vapaiden järjestelyissä (Kristillisdemokraattinen kuntavaaliohjelma, 2025). Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helpottaminen nähtiin oleellisena osana perheiden hyvinvoinnin tukemista (Vihreiden eduskuntavaaliohjelma, 2023). Myös kuntien merkitys työnantajina työntekijöidensä perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa nostettiin esille (Vihreiden kuntavaaliohjelma, 2025). Ansiotyön ja perheen yhteensovittaminen mahdollistetaan tarjoamalla mahdollisuus osa-aikatyöhön sitä toivoville. (Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma, 2025).

Perheystävällisen työelämäkulttuurin luominen tukee perheiden arkea ja vanhemmuutta. Työn- tai opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen helpottuu. Erilaiset elämäntilanteet ja perhetilanteet tulee huomioida työpaikoilla. Perheiden moninaisuuden ja erilaisten perhetilanteiden ymmärtäminen, sekä töiden erilaisuuden huomioiminen nostettiin esille. Esim. vuorotyötä tekevillä on haastavampaa yhdistää työ ja muu elämä kuin säännöllistä virkaa-aikaa tekevän. Työn ja hoivan yhdistämistä ei nähdä vain pikkulapsiperheiden asiana, vaan siihen voi liittyä myös monia muita elämäntilanteita (Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2022–2025, 2022.)

Aineistosta nousee esiin koko yhteiskunnan läpileikkaava ajattelu lapsi- ja perheystävällisyydestä, joka toteutetaan määrätietoisella, ennakoitavalla ja luottamusta rakentavalla valtion, alueiden, kuntien, oppilaitosten ja työmarkkinajärjestöjen päätöksenteolla. Opiskelua, sekä työn ja perhe-elämän yhdistämistä tuetaan tarjoamalla lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuus joustavampaan työaikaan ilman pelkoa ansiotason laskusta (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.) Opiskelevien alle 29-vuotiaiden keskuudessa on huomattavasti harvemmin lapsia kuin vastaavassa ikäryhmässä niiden keskuudessa, jotka eivät opiskele. Opintojen suorittaminen viivästyttää siis lasten saamista. Muissa Pohjoismaissa opintotukijärjestelmä huomioi paremmin lapsen saamisesta aiheutuvia kuluja. Suomessa opiskelijaperheiden heikko asema näyttäytyy epävarmuutena perheen perustamisessa. Opintorahan huoltajakorotus tulee palauttaa ja opintotuen tulorajaa nostetaan niille opiskelijoille, joilla on huollettavia lapsia (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014.) Myös Kristillisdemokraatit (2023) linjaavat opiskelijaperheiden vuositulorajojen nostamisesta.

Työhön tai opintoihin ja perhe-elämän yhdistämiseen liittyviin asenteisiin ja ilmapiiriin kiinnitettiin huomioita aineistossa. Työelämän ja opintojen perheystävällisyys ja perhe-elämään liittyvät asenteet korostuivat. Työnantajien asenteiden ja käytänteiden tulee muuttua tukemaan erilaisia perhemuotoja, sekä työn- ja vapaa-ajan yhteensovittamista (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.) Perheen ja työn välistä tasapainoa tuetaan asenteilla ja rakenteilla (Keskustan periaateohjelma, 2018). Perheystävällisiä työpaikkoja rankennetaan kuntiin tukemalla perheen ja työn yhteensovittamista. Merkittäviä joustoja perheystävällisyyden kannalta ovat mm. joustava työaika, mahdollisuus etätööhön, työvuorosuunnittelu ja uusiin työtehtäviin kouluttautumiseen tukeminen (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025.) Joustavia ja reiluja puitteita luodaan työelämässä myös itsensä työllistäville (Keskustan periaateohjelma, 2018).

Etätö, osa-aikainen työaika, perheystävälliset kokousajat, perhevapaille kannustaminen, sekä sujuvan paluun mahdollistaminen perhevapaalta nousi esiin aineistossa. Perhevapaat eivät saa vaikuttaa työelämässä etenemiseen tai palkkakehitykseen.

Raskaussyrjintään on tehtävä nollatoleranssi (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.) Raskaussyrjintä on lopetettava tiukentamalla lainsäädäntöä erityisesti määräaikaisissa työsuhteissa (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025).

Työelämän joustavuutta lisätään mahdollistamalla vanhempien osallistumisen mm. vanhempainvartteihin ja terveystarkastuksiin työajan puitteissa (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.) Myös työllisyyspalveluita tulee kehittää vahvistamaan perheiden hyvinvointia (SDP:n alue- ja kuntavaaliohjelma, 2025).

6.1.6 Palvelut

Aineistosta nousee esiin perheille suunnattujen palvelujen toimivuus, joustavuus, sekä ennaltaehkäisevyyden merkitys. Lisäksi moniammatillisuus eri ammattiryhmien välillä erilaisissa palveluissa ja palveluiden yhtenäistäminen korostuvat. Yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä nähdään välttämättömänä ja merkitykselläänä palveluita sujuvoittavana tekijänä. Aineiston mukaan lasten ja perheiden palvelujen rakentamisessa on tehtävä kiistatonta yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä (Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma, 2025).

Suomen sirpalemainen palvelujärjestelmä ei tue perheitä parhaalla mahdollisella tavalla. Vuosien varrella Suomesta on tullut tuhansien luukkujen luvattu maa. Siilomaisella ja tarjontalähtöisellä tavalla ei voida saavuttaa kestävää hyvinvointia. Lapsiperheiden moninaistuvat tarpeet, lähtökohdat ja edellytykset tulee huomioida palvelujärjestelmässä paremmin. Palveluita halutaan kehittää perhelähtöisemmiksi, joissa ennaltaehkäisevyys ja varhainen puuttuminen korostuvat. Perheiden palveluiden tulee vastata perheiden sisällä tapahtuviin muutoksiin, kuten erotilanteisiin tai lapsen sairastumiseen nykyistä paremmin (Kokoomus, 2018b.)

Resursseja tulee kohdentaa perheiden tukemiseen ennaltaehkäisevästi. (Vasemmistoliiton eduskuntavaaliohjelma, 2023). Lapsiperheiden arkea helpotetaan turvaamalla perheille palvelut. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäistävien

palveluiden turvaaminen nähdään tärkeinä teemoina (Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma, 2023). Ennaltaehkäisevät ja maksuttomat matalan kynnyksen palvelut tulee toimia perhepolitiikan punaisena lankana. Perhepalveluissa tulisikin panostaa ennaltaehkäiseviin ja matalankynnyksen palveluihin (SDP:n alue- ja kuntavaaliohjelma, 2025.) Kustannustehokkainta olisi puuttua perheiden mahdollisiin ongelmiin varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena tulisi olla matalan kynnyksen asiakkuus ja perheen yksilölliseen tilanteeseen sopiva tuki, eikä ennalta määritelty palvelupolku. (Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025.) Perheiden ongelmat tulee pystyä huomaamaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Perheiden toimivien palvelupolkujen varmistaminen terveydenhuollon, perhepalveluiden, lastensuojelun ja vanhempien sosiaalihuollon kanssa nähtiin tärkeänä (Vihreiden kuntavaaliohjelma, 2025). Vihreät (2025) nostivat esiin kuntavaaliohjelmassaan myös päiväkotien lapsi- ja perhepalveluiden yhteistyön tukemisen, sekä ennaltaehkäisevästä tuesta ja perhetyöstä huolen pitäminen.

Neuvolapalvelut nostettiin aineiston ohjelmissa keskiöön ja ne nähtiin tärkeinä. Neuvolatoiminnan kehittäminen perhekeskusmalliksi nähtiin tärkeänä kehityssakeleena kohti moniammatillisempaa verkostoa, jossa palvelut olisivat helpommin perheiden saatavilla. Perhekeskus -toimintamallin vahvistaminen nousi esiin tärkeänä tavoitteena kaikkialla Suomessa, myös verkossa (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023). SDP:n (2023) mukaan on rakennettava koko maan laajuinen perhekeskusverkosto, joka sisältää vertaistukea ja palveluita.

Neuvolatoiminnan kehittäminen nähtiin tärkeänä tukemaan perheiden jaksamista paremmin. Isien ja lapsen muiden huoltajien kohtaaminen tasaveroisina vanhempina neuvolapalveluissa mainittiin (Vihreiden poliittinen ohjelma, 2022.) Kuntien ja hyvinvointialueiden palveluissa on huomioitava perheiden moninaisuus, sekä seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025, s.21). Neuvolatoimintaan liittyvä hyvä ja kestävä asiakassuhde nähtiin merkittävänä (Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma, 2023).

Perheneuvoloiden palveluita tulee lisätä ja myös ilta-aikoihin (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025; Kokoomus, 2018b). Myös liikkuva neuvola nostettiin esille, jolloin osa neuvolatarkastuksista voitaisiin viedä suoraan päiväkkoteihin. Dagineuvolan kehittäminen, josta apua voidaan saada esim. imetykseen, lapsen uneen tai kasvatukseen liittyen nousi esiin aineistossa. Neuvolatarkastuksiin osallistuminen nähtiin myös lapsilisän maksaminen edellytyksenä (Kokoomus, 2018b.) Lisäksi Vihreät (2022) haluavat perustaa teinineuvoita perhekeskuksiin. Teinineuvoilla tarkoitetaan murrosikäisten nuorten vanhemmille ja perheille suunnattuja tukipalveluja.

Perheiden tilanteiden ja ongelmien kohtaaminen kokonaisuuksina eri palveluissa, ei vain yhden perheenjäsenen kautta nähtiin tärkeänä. Palveluiden toimivuuden varmistaminen tuotiin esille (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023.) Perhe nähdään kokonaisuutena, jossa ongelmat ovat enemmän tai vähemmän yhteisiä. Tähän liittyen Perussuomalaiset (2025) haluavat kehittää omalääkärimallia perhelääkärimalliksi. Universaalien sosiaali- ja terveystalveluiden lisäksi tarvitaan joustavia, kohdennettuja palveluita ja tukea. Tukiperheet voivat auttaa lapsia ja vanhempia arjesta selviytymisessä. Lasten ja perheiden palveluista tulee tehdä moniammatillinen ja toimiva kokonaisuus. Perheet saavat hyvin toimivia palveluja oikea-aikaisesti ja riittävän paljon. Neuvolatyö, varhaiskasvatus, oppilashuolto ja koulu yhdistetään yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.)

Lapsiperheiden kotipalvelun lisääminen arjen helpottamiseksi ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ongelmien ennaltaehkäisemiseksi nousi esiin aineistossa (Vihreiden eduskuntavaaliohjelma, 2023.) Vanhemmuuden ja lapsiperheiden pärjäämisen tukeminen lisäämällä tarvitsevien perheiden kotipalvelua ja palvelun hakemisen tekeminen helpoksi nostettiin esiin (Vihreiden poliittinen ohjelma, 2022). Vuoroasuvien lasten ja heidän perheidensä arjen tukeminen mahdollistamalla palvelut lapsille molempiin koteihin. (Vihreiden kuntavaaliohjelma, 2025). Matalan kynnyksen lähipalvelut on oltava saatavilla lapsiperheiden arjessa. Palvelusetelien avulla voidaan parantaa lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuutta (Kristillisdemokraattien

eduskuntavaaliohjelma, 2023.) Perhehoitajien tukea tulee vahvistaa, omaishoitajien ja yksinhuoltajien jaksamista tuettava kehittämällä kuntien perhetyön palvelumuotoja (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025). Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tukea perheiden tarpeita (SDP:n alue- ja kuntavaaliohjelma 2025). Kaikkien alle kouluikäisten lasten perheille taataan oikeus lastenhoitoa tukevaan kotipalveluun kolmeksi tunniksi kuukaudessa. (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025). Keskusta (2025) ei hyväksy Orpon hallituksen tekemiä kotitalousvähennykseen kohdistuvia leikkauksia, vaan haluaa jopa korottaa verovähennyksen enimmäismäärää. Kotitalousvähennys nähdään yhtenä perheiden arkisena tukimuotona, jonka myötä erilaiset perheet voivat ostaa kotiin tuotavia palveluja kotona asumisen tueksi ja saada niistä verohelpotusta.

Muita aineistosta esiin nousseita asioita olivat valinnanvapaus perheitä koskevissa palveluissa (Kristillisdemokraattien periaateohjelma, 2017). Myös perhevalmennus ennen lapsen syntymää ja lapsen syntymän jälkeen, sekä vanhemmuuskoulu nostettiin esiin. Vanhemmuuskoulussa käydään läpi mm. parisuhteeseen ja vanhempana jakamiseen liittyviä teemoja (SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma, 2014.) Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden tarjoamia perheterapiapalveluita tulee laajentaa ja niihin liittyviä hoitonoja lyhentää (Vasemmistoliiton kunta- ja aluevaaliohjelma, 2025, s.15).

6.1.7 Maahanmuutto

Maahanmuuttajat Suomessa tekevät enemmän lapsia kuin kantaväestö ja väestönkasvu nojaa pääasiassa maahanmuuttoon (Perussuomalainen perhepolitiikka, 2017). Vasemmistoliitto (2023, s.11-12) linjaa eduskuntavaaliohjelmassaan, kuinka Suomen maahanmuuttohallinto tulee uudistaa perinpohjaisesti. Maahanmuuttoviraston toiminnan valvontaa tulee tehostaa ja sen läpinäkyvyyttä lisätä. Perheenyhdistämiseen liittyviä esteitä on purettava ja perheenyhdistämistä ylipäätään helpotettava.

Puolueet suhtautuvat pääasiassa positiivisesti perheenyhdistämiseen ja maahanmuuttoon. Perheenyhdistäminen voisi lisätä syntyvyyttä Suomessa jonkin

verran. SDP (2023) tavoittelee eduskuntavaaliohjelmassaan perheenyhdistäminen helpottamista ja lisää aktiivista tukea perheiden kotoutumiseen. Myös vihreät (2023) ja RKP (2016) tavoittelevat perheenyhdistämisen helpottamista ja turvaamista.

Osa puolueista suhtautuu perheenyhdistämiseen positiivisesti erityisesti työperäisen maahanmuuton kautta. Kokoomus (2018) näkee kansainvälisyyden osana sivistystä. Heidän periaateohjelmansa mukaan Suomen kansallinen ja kulttuurinen identiteetti on jatkuvasti muuttuva ja moniulotteinen. Kaikki identiteetit nähdään vahvuuksina eikä rajoitteina. Suomi tarvitsee lisää työntekijöitä. Oikeudenmukainen, inhimillinen ja hallittu maahanmuuttopolitiikka on Kristillisdemokraattien tavoitteena (Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma, 2023, s.19.) Työperäisesti Suomeen muuttaneiden perheen yhdistämisestä tulee tehdä joustavampaa (Keskustan eduskuntavaaliohjelma, 2023). Myönteisen perhepolitiikan ja kansainvälisen rekrytoinnin keinoin kunnat edistävät aktiivisesti työperusteista maahanmuuttoa (RKP:n kuntavaaliohjelma, 2025).

6.1.8 Henkilökunnan resurssit ja osaaminen

Tämän luvun aiemmissa alakappaleissa avattiin mm. neuvolan, varhaiskasvatuksen ja erilaisten palvelujen merkitystä perheille. Aineistosta nousi esiin myös henkilökunnan resurssit ja osaamisen turvaaminen. Riittävä määrä henkilökuntaa erilaisissa palveluissa nähtiin toimivien palvelujen edellytyksenä.

Vihreät (2025) linjasivat kuntavaaliohjelmassaan, kuinka ammattilaiselle tarvitaan riittävästi osaamista ja aikaa puuttua ennaltaehkäisevästi ongelmiin ja tarjota tukea tai ohjata tarvittavan tuen piiriin. Neuvoloiden ja perhekeskusten resursseja tulee lisätä, jotta perheitä voidaan tukea monipuolisesti ja yksilöllisesti (Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma, 2023). Kokoomuksen (2018b) ohjelmassa henkilökunnan resursseihin liittyvät tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja konkreettisia. He tavoittelevat mm. varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien lisäämistä yliopistoissa, sekä päiväkotien henkilöstön korkeakoulutettujen osuuden kaksinkertaistamista.

6.2 Perhepuhe puolueohjelmissa

Lapsiystävällinen perhepolitiikka sekä lapsiystävällinen ilmapiiri yhteiskunnassa näyttäytyivät merkittävästi aineiston puolueohjelmissa. Perhepolitiikkaa pidettiin merkittävänä suuntaviivana useassa eri päätöksentekoon vaikuttavassa tekijässä. Terveiden ja hyvinvoinnin ohella perhettä ja parisuhdetta pidetäänkin elämän tärkeimpinä asioina. Perheet toimivat yhteiskunnassa hyvinvoinnin perustana. Perheen tärkeä arvo tulee aineiston mukaan tunnustaa myös yhteiskunnallisesti (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018, s. 4). Mielikuvat lapsiperheiden arjesta nähdään kuitenkin negatiivisina. Perhe-elämän ajatellaan olevan niin jatkuvaa väsymyksen kanssa kamppailua, riitelyä kuin oman elämän päättymistäkin. Kristillisdemokraattien (2018) mukaan lasten kanssa vietetty aikaa tulisi nähdä työpaikoilla voimavarana ja positiivisena työkokemuksena, joka huomioitaisiin positiivisesti myös palkkauksessa.

Rakentamalla Suomesta lapsi- ja perheystävällisen yhteiskunnan voidaan vaikuttaa syntyvyyteen positiivisesti ilman painostavaa ilmapiiriä. Perheiden hyvinvoinnin esiin nostaminen hallitusohjelmassa nähdään tärkeänä arvovalintana. Lapsi- ja perhemyönteisyyttä lisätään ja rakennetaan, jotta perheillä on tilaa elää omanlaistaan elämää (Kokoomus, 2018b.) Onnistuneen perhepolitiikan myötä rakennetaan Suomeen luottamuksellista ilmapiiriä, jossa perheen perustaminen koetaan myönteisenä ja tavoiteltavana asiana. Perheen perustamisen viivästyttämiseen ja syntyvyyden laskuun vaikuttavat yhteiskunnalliset syyt voidaan poistaa perhemyönteisellä lapsi- ja perhepolitiikalla, joka on johdonmukaista ja monipuolista (SDP:n poliittinen ohjelma, 2023.)

6.2.1 Perheen merkitys

Aineistossa korostuu perheen- ja perhepolitiikan merkitys koko yhteiskunnalle. Perheiden huomioiminen ja sitä kautta onnistunut perhepolitiikka nähdään koko

yhteiskuntaan ja sen toimintoihin vaikuttavana tekijänä. Perheiden merkitys halutaankin nostaa keskiöön kaikessa päätöksenteossa. Puolueiden yhteinen näkemys on; jotta Suomeen voisi syntyä lisää lapsia, tarvitaan onnistunutta perhepolitiikkaa. Aineistosta käy ilmi, kuinka positiivinen puhe perheestä ja perheiden nostaminen keskiöön nähdään tärkeinä. Perussuomalaiset (2017) kuvailevat perhettä seuraavasti:

”Meidän lähtökohtamme on siinä, että perhe on maailman tärkein yksikkö.”
(Perussuomalainen perhepolitiikka, 2017, s.3).

Aineistosta ilmenee, kuinka puolueet kuvailevat perhettä positiivisena ja tavoiteltavana, maailman tärkeimpänä asiana. Perhettä kuvataan myös ihmisen ensimmäisenä yhteisönä ja lasten kasvatustyötä koko yhteiskunnalle merkitykselläänä ja tärkeänä asiana. Aineistosta nousee esiin, kuinka puolueet tunnustavat perheen tärkeän merkityksen ja puhuvat perheestä rohkaisevasti ja positiiviseen sävyyn. Kristillisdemokraatit (2017) kuvailevat perhettä ja perheen- sekä vanhemmuuden merkitystä yhteiskunnalle seuraavasti:

Perhe on jokaisen ihmisen ensimmäinen yhteisö – paikka, jossa kasvetaan yhteiskunnan jäseneksi, vastuuseen itsestä ja toisista ihmisistä. Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö, jonka hyvinvointi tai pahoinvointi vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Vanhemmuuden tukeminen on tärkeää, jotta vanhemmat onnistuvat kasvatustehtävässään. (Kristillisdemokraattien periaateohjelma, 2017, s.5).

Aineistosta ilmenee perheen henkilökohtaisen merkityksen lisäksi perheen ja perheiden hyvinvoinnin merkitys koko yhteiskunnalle ja sen toimivuuteen. Yhteiskunta, jossa perheet voivat hyvin, voi kukoistaa. Perheet halutaan nostaa kaikessa päätöksenteossa keskiöön, sillä perheiden hyvinvoinnin tukeminen nähdään koko yhteiskuntaan vaikuttavana sijoituksena. Perheiden huomioiminen kaikessa päätöksenteossa voidaan

tulkita osana rohkaisevaa ja positiivista perhepuhetta, jonka merkitys yhteiskunnalle on tärkeä. SDP (2023) kuvaa perheiden merkitystä yhteiskunnassa seuraavasti:

Hyvinvoiva ja vauras Suomi rakentuu hyvälle ja yhdenvertaiselle lapsuudelle. Perheiden hyvinvointiin vaikutetaan koko yhteiskunnassa. Perhepolitiikan pitää olla läpileikkaavasti läsnä kaikkialla. Lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä perheitä tulee tukea moniammatillisesti elämän kaikissa vaiheissa. Perhepolitiikan punaisena lankana vahvistetaan ja parannetaan ehkäiseviä ja matalan kynnyksen perhepalveluita. Vastuullinen perhepolitiikka on inhimillisesti ja yhteiskunnan kannalta kannattava investointi. (SDP poliittinen ohjelma, 2023, s.17).

6.2.2 Lapsi- ja perhemyönteisyys

Lapsi- ja perhemyönteisyys yhteiskunnassa nähdään tärkeänä syntyvyyttä tukevana tekijänä. Aineistosta ilmenee, kuinka lapsihaaveen toteutumiseen vaaditaan koko yhteiskunnan kattavaa positiivista ilmapiiriä, sekä positiivista puhetta perhe-elämästä. Lapsi- ja perhemyönteisyys näyttäytyy koko aineiston läpileikkaavana teemana kaikkien puolueiden ohjelmissa. Kristillisdemokraatit (2023) kuvaavat eduskuntavaaliohjelmassaan lapsimyönteistä ilmapiiriä ja sitä kautta lapsihaaveen mahdollistamista seuraavasti:

Tarvitsemme lapsimyönteistä ilmapiiriä ja pitkäjänteistä perheitä tukevaa politiikkaa. Suomessa syntyy yhä vähemmän lapsia, siksikin lapsiin ja perheisiin panostaminen on entistä tärkeämpää. Lapsiperheiden asemaa ja valinnanvapautta vahvistavilla ratkaisuilla voidaan lisätä perheiden uskoa omaan selviytymiseen ja mahdollistaa lapsihaaveiden toteuttaminen. (Kristillisdemokraattinen eduskuntavaaliohjelma, 2023, s.4).

Suomen hyvä asema lapsille ja perheille tunnustetaan ja sitä halutaan korostaa. Lapsien saamisen tukemista Suomessa nostetaan esille tuomalla esiin Suomen hyviä puolia.

Suomi nähdään oivana paikkana ja turvallisena yhteiskuntana perheen perustamiselle. Kokoomus (2018b) kuvailee Suomea seuraavasti:

Suomi on hyvä maa lapsille ja perheille. Vastasyntyneiden eliniänodote on maailman kärkeä. Äitien ja lasten hyvinvointi on maailman toiseksi parasta. Suomi on maailman toiseksi paras maa olla tyttö. Lapsuus on täällä maailman kolmanneksi turvatuin. Koulutusjärjestelmämme on maailmankuulu ja tuottaa erinomaisia oppimistuloksia tasa-arvoisesti lapsen perhetaustasta riippumatta. Aivan vastikään Suomi listattiin myös maailman onnellisimmaksi maaksi. (Kokoomus, 2018b)

Lapsi- ja perheystävällisyys päätöksenteossa tuodaan esiin aineistossa. RKP (2025) tavoittelee kuntavaaliohjelmassaan Suomesta maailman lapsiystävällisintä maata.

”Haluamme, että Suomi on maailman lapsiystävällisin maa ja siksi haluamme panostaa lapsiperheiden arjen helpottamiseen.” (RKP:n kuntavaaliohjelma, 2025, s.4).

Lapsi- ja perheystävällisyysnäkökulma päätöksenteossa ja siihen liittyvä positiivisuus näyttäytyy aineistossa. Aineistossa tuodaan perheiden hyvinvoinnin lisäämisen lisäksi esiin mm. perheiden unelmien täyttämiseen tehtäviä edellytyksiä päätöksenteossa. Sanavalinnoissa voidaan huomata, kuinka positiivinen perhepuhe toimii läpileikkaavana teemana koko puolueohjelman läpi. Kristillisdemokraatit (2018) avaavat perhepoliittisessa ohjelmassaan lapsi- ja perheystävällistä päätöksentekoa seuraavasti:

”Lapsi- ja perheystävällisyys on päätöksissä näkyvää iloa lapsista ja intohimoa heidän unelmiensa edellytysten luomisesta.” (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2018, s.3.)

Perhe- ja lapsimyönteisyyden merkitys yhteiskunnan lisäksi nähdään aineistossa myös kuntatasolla. Perhe- ja lapsimyönteisyyttä halutaan lisätä yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisen ilmapiirin lisäksi myös perheille tarjottavissa lähipalveluissa. Keskusta (2025) tuo esiin perhemyönteisyyttä kuntapalveluissa seuraavasti:

Perhe- ja lapsimyönteistä ilmapiiriä on vahvistettava myös kuntapalveluissa turvaamalla erilaisten perheiden lähipalvelut. Haluamme olla rakentamassa lapsimyönteisiä kuntia ikäihmisiä unohtamatta. (Keskustan kuntavaaliohjelma, 2025, s.1).

6.2.3 Vähemmistöjen huomioiminen

Lapsi- ja perhemyönteisen yhteiskunnan luomisen ja positiivisen perhepuheen lisäksi aineistossa korostuu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen huomioiminen. Lähes kaikki puolueet tuovat esiin perheiden monimuotoisuuden ja erilaisten perheiden huomioiminen merkityksen. Puolueohjelmissa korostuukin erilaisten perheiden huomioiminen päätöksenteossa ja positiivinen puhe myös vähemmistöihin kuuluvista perheistä. Vihreät (2022) tuovat periaateohjelmassaan esiin yhteiskunnan, jossa lapsihaaveen toteuttaminen kuuluu kaikille. He kommentoivat pari- ja perhesuhteiden moninaisuutta seuraavasti:

Pari- ja perhesuhteita pitää kohdella lain edessä yhtäläisesti puolisoiden sukupuolista riippumatta. Vihreät tunnistaa myös intiimisuhteiden moninaisuuden. Tavoittelemme yhteiskuntaa, jossa lapsitoiveet on mahdollista toteuttaa perhemuodosta riippumatta. Perheiden moninaisuus on rikkaus, eikä ihmisiä tai perheitä pidä pakottaa ahtaisiin muotteihin. (Vihreiden periaateohjelma, 2022).

Jotta yhteiskunta voisi olla lapsi- ja perhemyönteinen, tulisi mm. vanhemmuuslakia uudistaa. Aineistosta nousee esiin yhteiskunnan tarve päivittää lakeja, asetuksia ja palveluita erilaisille perheille sopivaksi. Vain ottamalla erilaiset perheet ja vähemmistöt

huomioon, voi yhteiskunta todellisesti olla perhe- ja lapsimyönteinen. Vasemmistoliitto (2022) linjaa vanhemmuudesta seuraavasti:

Vanhemmuuslakia tulee uudistaa siten, että oikeudellisesta vanhemmuudesta voitaisiin sopia sitovasti ennen lapsen alulle saattamista kolmen tai neljän vanhemman perheissä. Vanhemmuus on merkittävä väestötietojärjestelmään vanhemmuutena, ei äitiytenä tai isyytenä. (Vasemmistoliiton tavoiteohjelma, 2022-2025, 2022, s. 41).

7 Yhteenveto

Perhepolitiikan merkitys syntyvyyden tukena nähtiin kiistattomasti tärkeänä asiana kaikkien puolueiden toimesta. Perhepolitiikan keinoin nähtiin olevan mahdollista vaikuttaa yksilöiden ja perheiden hyvinvointiin ja sitä kautta luoda edellytykset perheen perustamiselle. Perheiden tärkeä arvo nostettiin esiin koko yhteiskunnassa ja syntyvyyden nostaminen väestönkasvua uudistavalle tasolle nähtiin puolueiden yhteisenä tavoitteena. Puolueiden arvot näyttäytyivät siinä, minkälaisia palveluja haluttiin turvata ja kenelle.

Perheen perustaminen ja lapsihaaveen tukeminen nousivat esiin tärkeinä teemoina aineistossa. Toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välistä kuilua haluttiin kaventaa. Ensisynnyttäjien iän nousu ja tahattoman lapsettomuuden kasvu nostettiin esiin. Hedelmöityshoitopalvelujen saatavuus ja adoption aseman vahvistaminen nostettiin esille. Puolueet olivat samaa mieltä siitä, että hedelmöityshoitopalveluihin tulisi olla lyhyemmät jonot ja palvelut tulisi olla helpommin saatavilla. Suurin osa puolueista oli samaa mieltä siitä, että hedelmöityshoitopalvelut tulisi turvata kaikille sukupuolesta- ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Kristillisdemokraatit pitivät naisen ja miehen välistä avioliittoa parhaana kasvualustana lapselle.

Perheiden toimeentuloa ja riittävää taloudellista turvaa pidettiin välttämättömyytenä perheen perustamisen mahdollisuudelle erityisesti vähävaraisten keskuudessa. Kaikki puolueet olivat yksimielisiä siitä, että perheiden toimeentulo haluttiin turvata erilaisten tulonsiirtojen turvin. Lapsilisän maksamisesta oltiin eri mieltä. Osa puolueista halusi suhteuttaa lapsilisän kansaneläkeindeksiin ja osa korottaa vuositasolla. Perussuomalaiset toivat esiin lapsilisän lakkauttamisen hyvin toimeentulevilta perheiltä, samalla kun SDP näki lapsilisän universaalina, kaikille samanarvoisena maksettavana tukena.

Asuminen nähtiin tärkeänä perheiden hyvinvointia tukevana asiana. Riittävän suuri asunto nähtiin myös edellytyksenä lapsien saamiselle ja lapsiluvun kasvattamiselle.

Asuntojen ja elinkustannusten hintojen nousu nähtiin perheiden haasteena ja esteenä tai lapsien saamisen viivästämisenä. Erityisesti kohtuuhintaisten asuntojen tarve kaupungeissa nousi esiin. Asumiseen liittyviä tukia pidettiin tärkeinä ja niissä haluttiin huomioida erilaiset perhetilanteet.

Varhaiskasvatus nähtiin koko yhteiskunnan kannalta merkittävä instituutiona. Sitä ei pidetty vain vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana, vaan lapsen kehityksen kannalta merkityksekkäänä paikkana. Varhaiskasvatukseen haluttiin lisätä resursseja ja se nostettiin keskiöön. Lapsien hoitamisesta kotona oltiin eri mieltä, kuten myös kuntalisän maksamisesta. Varhaiskasvatus nähtiin kuitenkin perheiden hyvinvointia lisäävänä paikkana ja välttämättömänä palveluna. Perhevapaita ei eritelty tarkemmin tässä tutkielmassa, mutta niiden merkitys nähtiin tärkeänä. Perhevapaa järjestelmää haluttiin kehittää entistä tasa-arvoisemmaksi.

Työ- tai opiskelun ja perheen yhteensovittaminen nähtiin aineistossa keskeisenä teemana. Mm. työelämän joustavuus, osittainen työaika, lasten neuvolatarkastusten käyminen työajalla sekä etätö nähtiin tärkeinä perheystävällisinä joustoina työelämässä. Opiskelijoita haluttiin tukea perheiden perustamisessa, sillä opintojen suorittamisen loppuun nähtiin aiheuttavan perheen perustamisen viivästämistä. Opintotuen huoltajakorotus haluttiin mm. palauttaa.

Perheille suunnatut palvelut nähtiin tärkeinä perheiden jaksamista tukemassa. Erityisesti neuvolapalvelut nostettiin esiin puolueiden toimesta ja niiden merkitys perheille huomioitiin. Vihreät toivat esiin myös teinineuvoloiden perustamisen, jolloin myös muutkin kuin pikkulapsiperheet saisivat tukea jaksamiseen. Perheille suunnattu palvelujärjestelmä nähtiin pirstaloituneena, ja palvelut haluttiin tuottaa ennaltaehkäisevästi ja kustannustehokkaasti. Moniammatillisuus ja palveluiden keskittäminen samaan paikkaan nähtiin ratkaisuna pirstaleiselle ”luukulta luukulle” järjestelmälle.

Maahanmuutto tunnistettiin tärkeäksi osaksi syntyvyyden tukena, sillä maahanmuuttajat saavat kantaväestöä enemmän lapsia. Perheenyhdistämisen helpottaminen ja työperäinen maahanmuutto nähtiin tärkeinä kehityskohteina. Perheenyhdistämisen helpottamisen nähtiin voivan lisätä syntyvyyttä hieman.

Riittävä määrä henkilökuntaa eri palveluissa nähtiin tärkeänä. Pula varhaiskasvatuksen henkilökunnasta ja henkilökunnan osaamisesta nousi esiin. Yliopistojen aloituspaikkoja haluttiin lisätä ja korkeasti koulutettujen määrää varhaiskasvatuspalveluissa lisätä. Riittävät henkilöstöressurit nähtiin tärkeänä turvaamassa perheiden tärkeät palvelut.

Perheen sekä positiivisen perhepolitiikan merkitys korostuu aineistossa. Perheiden hyvinvointi nähtiin koko yhteiskuntaan vaikuttavana tekijänä ja positiivinen ilmapiiri rohkaisevan perhepuheen kautta nähtiin edellytyksenä syntyvyyden kasvulle. Perheiden huomioiminen kaikessa päätöksenteossa nähtiin tärkeänä syntyvyyttä tukevana asiana.

Perheellistyminen nähtiin yhtenä ihmisen elämän merkityksekkäimpänä elämänvaiheena ja suurin osa puolueista halusi mahdollistaa sen kaikille sukupuolesta- ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Suomi nähtiin hyvänä ja turvallisenä paikkana perustaa perhe ja saada lisää lapsia.

Isomorfismi näyttäytyi tutkielman aineistossa lukuisin eri tavoin. Kaikki puolueet esimerkiksi korostivat varhaiskasvatuksen merkitystä tärkeänä osana perheiden hyvinvointia ja syntyvyyttä. Varhaiskasvatuksen merkitystä perusteltiin myös asiantuntijatietoon perustuen, joka lisäsi aineistossa esiintyvien ohjelmien samankaltaisuutta. Kuitenkin puolueiden näkemykset varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja rahoituksesta erosivat toisistaan. Varhaiskasvatus ja sen tukeminen tunnistettiin myös äänestäjien keskuudessa merkittäväksi teemaksi. Isomorfismin mukaisesti positiivista julkisuutta saava ajatus voi saada puolueet kopioimaan teemoja toistensa ohjelmista. Lisäksi eräät teemat, kuten lapsiperheköyhyyden torjunta toistui useissa eri puolueiden ohjelmissa, sillä sen voidaan ajatella resonoivan äänestäjien

huolien kanssa. Isomorfismin myötä puolueet pyrkivät äänestäjien huoliin vastaamalla samankaltaisutumaan ja saamaan lisää äänestäjiä. Tästä syystä yhteiskunnallisesti hyväksytyt käsitykset kuten: ”Perheiden tukeminen on tulevaisuuden investointi.”, voidaan nähdä yleisesti hyväksyttynä väitteenä ja se voidaan löytää kaikkien puolueiden ohjelmista.

Institutionaalisen teorian mukaan organisaatioiden samankaltaisuus ei johdu vain kilpailusta äänestäjistä, vaan organisaation tarpeesta hakea toiminnalleen yhteiskunnallista ympäristöstä sosiaalista oikeutusta eli legitimizeettiä (DiMaggio & Powell 1983.) Aineistossa puolueet pyrkivät lisäämään normatiivista legitimizeettiä esimerkiksi korostamalla lapsen etua ja esittämällä lapsiperheköyhyyden vähentämistä moraalisena velvollisuutena. Puolueet pyrkivät saamaan toiminnalleen legitimizeettiä myös vastaamalla kansalaisten odotuksiin varhaiskasvatuksen saatavuuden parantamisella ja kehittämällä perhevapaiden joustavuutta.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Perhepolitiikka ja positiivisen perhepuheen merkitys tunnustetaan tärkeinä julkisen vallankäytön keinoina tukea syntyvyyttä. Syntyvyyden lasku on pitkällä aikavälillä liitetty tavallisesti negatiivisesti yhteiskunnan sosioekonomiseen kehitykseen. Väestöjen kehittyessä hedelmällisyysaste yleensä laskee samanaikaisesti (Hellstrand, Nisen ja muut, 2019, s. 1-3.) Kuitenkin kehittyneimpien yhteiskuntien joukossa hedelmällisyyden ja sosioekonomisen aseman välinen yhteys voi kääntyä jopa positiiviseksi (Myrskylä, Kohler ja muut, 2009). Tästä syystä on haastavaa arvioida, minkälaiset perhepoliittiset keinot voisivat toimia syntyvyyden laskun pysäyttämiseen tai syntyvyyden kasvuun tähdätessä. On myös arvioitu, että yhteiskunnallinen tuki perheille ja pariskunnille, jotka yrittävät tulla raskaaksi parantavat perheiden elämää, mutta ei silti merkittävästi lisää syntyvyyttä (The ESHRE Capri Workshop Group, 2010, s. 590–602). Perhepoliittisissa linjauksissa on huomioitava perheiden sijaan jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö eli yhteiskunta. Tarvitaan lisää tietoa siitä, minkälaisia kausaalisuhteita erilaisten perhepoliittisten päätösten ja syntyvyyden välillä on.

Syntyvyyden laskua on tutkittu niin maailmalla kuin Suomessakin paljon. Erilaisia syitä syntyvyyden laskulle on pyritty löytämään. Heikki Hiilamo (2021) esittelee teoksessaan *Syntymättömät lapset – väestökysymys Suomen perhepolitiikassa*, kolme syntyvyyden laskukautta Suomessa. Syntyvyyden laskua selitettiin ensimmäisellä syntyvyyden laskukaudella (vuosina 1929-1933) mm. lasten kuolleisuuden alenemisella, sekä perheen aseman muuttumisella. Syntyvyyden toisella laskukaudella (vuosina 1953-1973) merkittävimpana tekijänä pidettiin naisten työssäkäynnin lisääntymistä. Oletamus oli, että naisten työssäkäynti alentaisi syntyvyyttä. Naisten työssäkäynnin ja syntyvyyden laskun välinen yhteys murtui 1970-luvun loppupuolella, kun naisten työssä käyminen yleistyi samalla kun syntyvyys kääntyi nousuun. Suomi on eräs ensimmäisistä maista, joissa vauraiden maiden väestönkehitystä leimannut muutos tapahtui. Naisten työssäkäynnin lisäksi syntyvyyden laskua toisella laskukaudella selitettiin mm. avioeroilla, perhesuunnittelumahdollisuuksien myötä lisääntyneellä ehkäisyn käytöllä ja raskaudenkeskeytyksien mahdollisuuksien parantumisella (Hiilamo, 2021, s. 45–46.)

Suomessa, sekä muissa pohjoismaissa syntyvyyttä on pidetty tasaisena, samalla kun naisten osallistuminen työmarkkinoille on pysynyt korkeana. Trendi liittyy vahvasti pohjoismaiseen sosiaaliturvajärjestelmään, joka tukee työn ja perheen yhteensovittamista (Hellstrand, Nisen ja muut, 2019, s. 1–3.) Kolmas syntyvyyden laskukausi (vuosina 2010-2019) liitettiin vahvasti talouslamaan. Laman päätyttyä, kun syntyvyys ei kääntynyt nousuun alettiin etsiä uusia selityksiä. Mm. ilmastoahdistus on mainittu eräänä tekijänä tämän ajan syntyvyyden laskussa (Hiilamo, 2021, s. 46.) Jatkotutkimusaiheena voisi olla mielekästä tutkia syntyvyyden laskun syiden sijaan perhepoliittisten keinojen tai positiivisen perhepuheen ja perheystävällisen yhteiskunnan- tai ilmapiirin vaikutuksia perheen perustamiselle tai perhekoon kasvattamiselle. Voisikin olla mielekästä tehdä tutkimusta vaikuttavuusarvioinnin näkökulmasta ja tutkia syntyvyyden laskun syiden sijaan politiikkatoimien vaikutusta syntyvyyteen. Esim. Ruotsin kokonaishedelmällisyysluvun nousua vuosien 1998 ja 2008 välillä on selitetty juuri mm. suunnatun sosiaalipolitiikan avulla (The ESHRE Capri Workshop Group, 2010, s. 590–602).

Syntyvyyden lasku voidaan ongelman monitulkinnallisuuden vuoksi mieltää kompleksiseksi ongelmaksi, johon ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua. Ratkaisut syntyvyyden laskun pysäyttämiseksi ovat vaikeita ja syntyvyyden laskun pysäyttäminen voi olla myös mahdotonta. Poliittikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin lisäksi syntyvyyden laskua voitaisiin hallintotieteellisen tutkimuksen turvin yrittää ymmärtää myös pirullisena ongelmana (eng. wicked problem). Pirullisen ongelman käsite on peräisin Horst W. J. Rittelien ja Melvin Webberin teoriasta, jossa pirullinen ongelma voidaan erottaa kesystä ongelmasta kymmenen piirteen avulla. Pirullisen ongelman tunnuspiirteitä ovat vaikea tunnistettavuus, ymmärrettävyys ja ratkaistavuus (Rittel & Weber, 1973, s. 155–169). Mason ja Mitroff (1981, s. 19) kuvaavat pirullista ongelmaa vertauksena monipäiselle taruolennolle, jonka päät kasvavat uudelleen aina sen jälkeen, kun niitä katkoo. Vertaus on oiva esimerkki pirullisen ongelman moniulotteisuudesta ja uusiutumisesta. Pirulliselle ongelmalle on tyypillistä, että pyritään vaikuttamaan ongelman oireisiin, kun itse juurisyyn ei päästä käsiksi (Lundström & Mäenpää, 2020).

Ongelman juurisyyn riittävä ymmärtäminen nähdään pirullisen ongelman kesyttämisen tavoitteena (Raisio, Jalonen ja muut, 2018, s.39). Syntyvyyden lasku täyttää pirullisen ongelman tunnusmerkit. Keinoja syntyvyyden laskun korjaamiseksi tarvitaan, jotta suomalainen hyvinvointiyhteiskunta voisi säilyä ennallaan ja jotta hyvinvointivaltiolla merkittävät sosiaali- ja terveyspalvelut pystyttäisiin turvaamaan myös tulevaisuudessa. Tärkeämpää kuin pyrkimys yrittää ratkaista syntyvyyden laskua perhepoliittisin keinoin, olisi pyrkiä ymmärtämään ongelman monitulkinnallisuutta ja juurisyitä. Koska syntyvyyden laskua ei ole tutkittu aiemmin pirullisena ongelmana, voitaisiin syntyvyyden laskua lähteä tutkimaan esim. kartoittamalla henkilöiden ratkaisuehdotuksia, ja sitä kautta selvittää löytyisikö ongelmaan uusia ratkaisuvaihtoehtoja. Näistä ratkaisuvaihtoehtoista voitaisiin tehdä politiikkatoimien vaikuttavuusarviointia.

Lähteet

- Aapola-Kari, S. & Vehkalahti, K. (2020). Jatkuvuutta, resursseja ja neuvottelua: Nuoret puhuvat perheestä. Nuorten perheet ja läheissuhteet. Nuorten elinolot -vuosikirja, osa II Lapsuuden perhesuhteet. Noudettu 31.3.2025 osoitteesta <https://oulurepo oulu.fi/bitstream/handle/10024/28967/nbnfi-fe202101252561.pdf?sequence=1>
- Aarnio, E. (1998). Päämäärät liikkeessä: Puolueohjelmien kirjoittamisen muuttuvat merkitykset Suomessa 1950-luvulta 1990-luvulle. SoPhi 30, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Anybe, A. (2018). An Overview of Approaches to the Study of Public Policy. International Journal of Political Science (IJPS). <http://dx.doi.org/10.20431/2454-9452.0401002>
- Bhattacharjee, N. et al. (2024). Global fertility in 204 countries and territories, 1950–2021, with forecasts to 2100: a comprehensive demographic analysis for the Global Burden of Disease Study 2021. The Lancet. Volume 403, Issue 10440, 2057 – 2099. Noudettu 4.11. 2024 osoitteesta DOI:10.1016/S0140-6736(24)00550-6
- Billari FC., Liefbroer AC. & Philipov, D. (2006). The postponement of childbearing in Europe: driving forces and implications. Vienna Yearbook of Population Research. DOI: 10.1553/populationyearbook2006s1
- Cabella, W., Fernandez Soto, M., Pardo, I. & Pedetti, G. (2024). The big decline: Lowestlow fertility in Uruguay (2016-2021). Demographic research. Noudettu 22.10.2024 osoitteesta https://www.jstor.org/stable/pdf/48766148.pdf?refreqid=fastlydefault%3Aafbac0f873587851ef6ba1aff564794a&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1
- Cai, Y. & Feng, W. (2021). The Social and Sociological Consequences of China's One-Child Policy. Annual Review of Sociology. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090220032839>
- Cleland, J., Berstein, S., Ezeh, A., Faundes, A., Glasier, A. & Innis, J. (2006) Family Planning: the unfinished agenda. The Lancet. Volume 368. DOI: [10.1093/humupd/dml025](https://doi.org/10.1093/humupd/dml025)

- Coleman, D. (2007). The road to low fertility. Ageing Horizons. Volume 17. Noudettu 28.10.2024 osoitteesta http://www.ageing.ox.ac.uk/system/files/ageing_horizons_7_coleman_fd.pdf
- Connolly, M.P., Postma, M.J., Crepsi, S., Andersen, A.N. & Ziebe, S. (2011). The long-term fiscal impact on funding cuts to Danish public fertility clinics. *Reproductive BioMedicine Online*, 23(7).
- DiMaggio, P.J. & Powell, W.W., (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American sociological review*, 48 (2)
- Elo, S., Tohmola, A., Kajula, O. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 34 (4). Noudettu 2.12.2024 osoitteesta <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/47650/nbnfioulu-202402061597.pdf?sequence=1>
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62 (1).
- European Commission, Directorate-General for Research, Socio-economic Sciences and Humanities (2008). *Scientific Evidence for Policy Making*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- European Commission, Directorate-General for Research, Socio-economic Sciences and Humanities (2010). *Communicating research evidence-based policymaking. A practice guide for researchers in socio-economic science and humanities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Frejka, T. & Sobotka, T. (2008). Fertility in Europe: diverse, delayed and below replacement. *Demographic Research*. Volume 19
DOI: 10.4054/DemRes.2008.19.3
- Friedland, R. & Alford, R. (1991). "Bringing society back in: Symbols, practices, and institutional contradictions." Teoksessa Powell, W. & DiMaggio, P. *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gissler, M. (2024). Lähes 6 prosenttia lapsista syntyy hedelmöityshoitojen avulla –

lastensaannin myöhentyminen lisää hoitojen tarvetta. FLUX. Tietoa päätöksenteon tueksi. Noudettu 18.4.2024 osoitteesta

<https://fluxconsortium.fi/wp-content/uploads/2024/03/PB-Gissler-FI.pdf>

Gonzales, L. & Trommlerova, S.K. (2023). Cash transfers and fertility: How introduction and cancellation of child benefit affect births and abortions. *Journal of Human Resources*, 58 (3).

Grahn-Laasonen, S. (2024). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 3 luvun 3 pykälän muuttamisesta. Sosiaaliturvaministerin esittelypuheenvuoro. Täysistunto 16.10.2024. Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp. Noudettu 9.8.2025 osoitteesta

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_103+2024+7.aspx

Graneheim, U. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24 (2).

Haapakorpi, A. (2017). Oppisopimuskoulutuksen toteutuminen työpaikoilla – lähestymistapana institutionaalinen teoria. *Hallinnon tutkimus* 4/17.

Harmel, R. (2018). The how's and why's of party manifestos: Some guidance for cross-national research agenda. *Party Politics* 24(3). 229-239.

Hellstrand, J., Nisen, J. & Myrskylä, M. (2019). All-time low period fertility in Finland: drivers, tempo effects and cohort implications. Max Planck Institute for Demographic Research. Noudettu 27.4.2025 osoitteesta <https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2019-006.pdf>

Hiilamo, H. (2021). *Syntymättömät lapset – Väestökysymys Suomen perhepolitiikassa*. Into kustannus: Helsinki

Hsieh, H-F. & Shannon, SE. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research* 15, 1277-1288.

Hsu, C. (2023). How women's employment instability affects birth transitions: the moderating role of family in 27 European countries. *European Sociological Review*, 39(6).

Hänninen, S. & Junnila, M. (2012). Julkaisussa Vaikuttavatko politiikkatoimet?

Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.

Kallio, T. (2015). Ammattilaisbyrokraatit tehokkuuden aikakaudella. Tasapainoilua

asiantuntijaeetoksen ja tehokkuuspaineiden välillä. Akateeminen väitöskirja. Tampere University Press.

Karvonen, S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. (2022). Suomalaisten hyvinvointi 2022.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. PunaMusta Oy: Helsinki 2022.

Keskustan eduskuntavaaliohjelma. (2023). Eteenpäin! Vastuuta koko Suomesta.

Noudettu 4.4.2025 osoitteesta <https://keskusta.fi/wp-content/uploads/2023/01/Keskustan-eduskuntavaaliohjelma-2023.pdf>

Keskustan kuntavaaliohjelma. (2025). Maailman onnellisin maa tehdään kotikunnissa.

Noudettu 4.4.2025 osoitteesta <https://keskusta.fi/wp-content/uploads/2025/01/Keskustan-Kuntavaaliohjelma-2025-kokonaan.pdf>

Keskustan periaateohjelma. (2018). Tasapainossa, eteenpäin. Keskustan 101 periaatetta.

Noudettu 4.4.2025 osoitteesta https://suomenkeskusta-my.sharepoint.com/personal/admin_suomenkeskusta_onmicrosoft_com/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fadmin%5Fsuomenkeskusta%5Fonmicrosoft%5Fcom%2FDocuments%2FMediaKeskusta%2FOhjelmat%2FPeriaateohjelmat%2FKeskustan%20periaateohjelma%202018%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fadmin%5Fsuomenkeskusta%5Fonmicrosoft%5Fcom%2FDocuments%2FMediaKeskusta%2FOhjelmat%2FPeriaateohjelmat&ga=1

Kestilä, L. & Martelin, T. (2018). Suomen väestörakenne ja sen kehitys.

Indikaattorikatsaus. Julkari. STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto. Noudettu 5.11.2024 osoitteesta

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20%20L%20Kestil%C3%A4%20%20T%20Martelin%20\(1\).pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20%20L%20Kestil%C3%A4%20%20T%20Martelin%20(1).pdf?sequence=1)

Kokoomus. (2018a). Arvot ja periaateohjelma. Noudettu 14.4.2025 osoitteesta

https://www.kokoomus.fi/periaateohjelma/&rt_nonce=4ad79cde3b

- Kokoomus. (2018b). Suomesta maailman paras maa lapsille ja perheille. Noudettu 14.4.2025 osoitteesta <https://www.kokoomus.fi/suomesta-maailman-paras-maa-lapsille-ja-perheille/>
- Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma. (2023). Nyt on oikea aika kääriä hihat ja ryhtyä töihin. Noudettu 14.4.2025 osoitteesta <https://www.kokoomus.fi/kokoomuksen-eduskuntavaaliohjelma-2023/>
- Kokoomuksen kuntavaaliohjelma. (2025). Kun kotikunta elää ja kukoistaa, olemme oikealla asialla. Etsitään yhdessä tämän päivän ongelmien sijaan tulevaisuuden mahdollisuuksia. Noudettu 14.4.2020 osoitteesta <https://www.kokoomus.fi/kokoomuksen-kuntavaaliohjelma-2025/>
- Koivula, M. (2024). Jotain uutta, jotain vanhaa, jotain teknologista: journalismi, kehitystyö ja institutionaalinen muutos. Media ja viestintä, 47(1) <https://doi.org/10.23983/mv.142839>
- Kristillisdemokraattien eduskuntavaaliohjelma. (2023). Järjen ääni. Äänestä Suomeen suunnanmuutos. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta <https://www.kdpuolue.fi/kd/files/2023/01/KD-vaaliohjelma-WEB-2023.pdf>
- Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma. (2025). Tärkeimmistä tinkimättä. Kuntavaalit – valitse järjen ääni. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta https://www.kd.fi/files/2025/01/KD_KUNTAVAALIOHJELMA_2025.pdf
- Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma. (2018). Lapsiystävällinen Suomi. Kristillisdemokraattien ohjelma lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta https://www.kd.fi/files/2018/06/KD_Perhepoliittinen-ohjelma_2018.pdf
- Kristillisdemokraattien periaateohjelma. (2017). Noudettu 3.4.2025 osoitteesta https://www.kd.fi/files/2015/01/Periaateohjelma2017_12s_FINAL_low.pdf
- Kuusela, H. & Ylönen, M. (2013). Konsulttidemokratia. Miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton. Helsinki: Gaudeamus.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. (2014). Laadullinen terveystutkimus. Edita: Bookwell Oy Porvoo.
- Kyngäs, H., Elo, S., Pölkki, T., Kääriäinen, M. & Kanste O. (2011). Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. Hoitotiede 23 (2).

- Kyngäs, H. & Kaakinen, P. (2020). Deductive Content Analysis. Teoksessa Mikkonen K. & Kääriäinen, M. Content Analysis in Systematic Reviews. Cham: Springer.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. (1999). Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11(1).
- Lambert, A., Segu, M. & Tiwari, C. (2024). Working hours and fertility: The impact of nonstandard work schedules on childbearing in France. *Journal on Family Issues*, 45(2).
- Lehtonen, N., Sorsa, T. & Rotkirch, A. (2023). Kaikki tykkää perheistä. Suomalaisten perhepoliittiset toiveet. *Perhebarometri 2023*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaiton. Katsauksia E58/2023.
- Leridon, H. (2006). Demographic effects of the introduction of steroid contraception in developed countries. *Human Reproduction Update*. Volume 12.
DOI: [10.1093/humupd/dml025](https://doi.org/10.1093/humupd/dml025)
- Lindberg, M., Nygård, M., Autto, J., Rappe, A. & Gichuhi, E. (2020).
Toimeentuloturvasta investointimaailmaan? Lapsiperheiden hyvinvointi ja perhepolitiikka Suomen hallitusareenalla vuosina 2007-2019. *Politiikka* 62:3. <https://doi.org/10.37452/politiikka.96082>
- Lundström, N. & Mäenpää A. (2020). Pirullisia ongelmia ja Pirullisia pelejä – kuka pelaa ja millaista peliä. Teoksessa Vartiainen, P., Raisio, H. & Ahonen, H. (2020). Johtaminen kompleksisessa maailmassa: viisautta pirullisten ongelmien kohtaamiseen. Gaudeamus.
- Lutz, W. (2007). The future of human reproduction: will birth rates recover or continue to fall. *Ageing Horizons*. Volume 7. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta http://www.ageing.ox.ac.uk/system/files/ageing_horizons_7_lutz_fd.pdf
- Mason, Richard O., & Ian L. Mitroff (1981). *Challenging Strategic Planning Assumptions: Theory, Cases and Techniques*. New York: John Wiley & Sons. Noudettu 27.4.2025 osoitteesta <https://lccn.loc.gov/80029657>
- McDonald, P. (2002). Low fertility and policy. *Ageing Horizons*. Volume 7. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta http://www.ageing.ox.ac.uk/system/files/ageing_horizons_7_mcdonald_fd.pdf
- Meyer, H. & Rowan, B. (1983). *New Institutionalism in education*. Albany: State

University of New York Press.

- Mickelsson, R. (2022). Julkaisussa Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa. Pekka Kettunen (toim.). Siirtolaisinstituutti: Turku 2022. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/185107/T8www.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Morse, J. (2016). Qualitative Health Research: Creating a New Discipline. Abingdon, Oxon, Routledge, New York.
- Mulder, C. & Billari, F. (2010). Homeownership regimes and low fertility. Housing Studies 25 (4).
- Myrskylä, M., Kohler, H-P. & Billari F.C. (2009). Advantages in development reverse fertility declines. Nature. Noudettu 27.4.2025 osoitteesta DOI: 10.1038/nature08230
- Mäenpää, O. (2020). Julkinen valta ja oikeusvaltio. Oikeuden perusteet. Nro 2. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Helsinki. Noudettu 1.11.2024 osoitteesta <https://unicontent.unigrafia.fi/#/reader/469b0a20-8848-11ea-bfb9-00155d64030a>
- Mänttari-Van Der Kuip, M., Tammelin, M. & Anttila, T. (2018). Organisaatioiden isomorfismi. Julkiset organisaatiot ja yhdenmukaisuuden paine. Yhteiskuntapolitiikka 83. Noudettu 3.11.2024 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136511/YP1803_Manttari-vanderKuipym.pdf?sequence=2
- Näveri, A. & Koskela, M. (2024). Asiantuntija: Alle 30-vuotiaille ehdotettu vauvabonus tukisi keskiluokkaa, joka muutenkin saa eniten lapsia. Yle uutinen. Julkaistu 11.10.2024. Noudettu 9.2.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20117456>
- Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma. (2025). Noudettu 10.4.2025 osoitteesta https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2025/01/PSkuntavaaliohjelma2025-2025-01-26-15_08_00.pdf
- Perussuomalainen perhepolitiikka. (2017). Suuntaviivoja ja uusia ajatuksia. Noudettu

10.4.2025 osoitteesta https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2017/08/Perussuomalainen-perhepolitiikka-suuntaviivoja-ja-uusia-avauksia_pdf.pdf

Perussuomalaiset periaateohjelma. (2018). Noudettu 10.4.2025 osoitteesta

<https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2018/10/periaateohjelma.pdf>

Potůček, M. (2018). Public Policy: A Comprehensive Introduction. Karolinum Press.

Raisio, H., Jalonen H. & Uusikylä, P. (2018). Kesy, sotkuinen, vai pirullinen ongelma? Tiedon käyttö yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Sitra.

Renz, S., Carrington, J. & Badger, T. (2018). Two Strategies for Qualitative Content Analysis: An Intramethod Approach to Triangulation. Qualitative Health Research 28 (5).

Rittel, H.W. & Weber, M.M. (1973). Dilemmas in a General Theory of Planning. Policy sciences.

RKP eduskuntavaaliohjelma. (2023). Yhdessä eteenpäin. Noudettu 4.4.2025 osoitteesta

<https://sfp.fi/wp-content/uploads/2024/01/RKP-Vaaliohjelma-2023.pdf>

RKP kuntavaaliohjelma. (2025). Luomme hyvän arjen yhdessä. Noudettu 4.4.2025

osoitteesta https://val.sfp.fi/kommunalval/wp-content/uploads/Kuntavaaliohjelma_suomeksi.pdf

RKP puolueohjelma. (2016). Inhimillinen ja menestyksekkäs Suomi. Noudettu 4.4.2025

osoitteesta <https://sfp.fi/fi/politiikka/paatokset-ja-poliittiset-ohjelmat/puolueohjelma/>

Rotkirch, A. (2024). 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi. Selvitys syntyvyyden laskusta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:46. Valtioneuvosto.

SDP:n eduskuntavaaliohjelma. (2023). Rohkeutta olla sinun puolellasi. SDP:n tavoitteita 2030-luvulle. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://www.sdp.fi/uploads/sites/2/2023/02/rohkeutta-olla-sinun-puolellasi-sdpn-eduskuntavaaliohjelma-2023.pdf>

SDP:n kunta- ja aluevaaliohjelma. (2025). Kaiken voi tehdä reilummin. Noudettu

3.4.2025 osoitteesta

https://www.sdp.fi/uploads/sites/2/2025/02/kunta-ja_aluevaaliohjelma_2025.pdf

SDP:n perhepoliittinen tulevaisuusohjelma. (2014). Kasvu alkaa perheestä – lapsi ja perheystävälliseen yhteiskuntaan. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://tulevaisuuskanava.fi/sdpn-perhepoliittinen-tulevaisuusohjelma/>

SDP:n poliittinen ohjelma. (2023). Jotta huomenna olisi paremmin kuin tänään – SDP:n ratkaisuja kestävään tulevaisuuteen. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://www.sdp.fi/uploads/sites/2/2023/09/poliittinen-ohjelma-sdp.pdf>

Salmane, M. (2022). Suomalainen syntyvyyskeskustelu Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa 2020-21. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen työpaperi 2022(10). Noudettu 31.3.2025 osoitteesta https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2022/11/83a59a3e-tyopaperi_meeri_salmane_nov_14.pdf

Scott, W. (2008). Institutions and organization: ideas and interests. Thousand Oaks. California: SAGE

Sundman, R. (2023). Perussuomalaisilta ei tule erillistä eduskuntavaaliohjelmaa. Helsingin Sanomien uutinen. Noudettu 10.4.2025 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009474150.html>

Sutela, H. (2013). Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984-2008. Väitöskirja. Tilastokeskus Tampere University Press.

Schleutker, E. (2013). Väestön ikääntyminen ja hyvinvointivaltio. Mitä vaihtoehtoja meillä on? Yhteiskuntapolitiikka 78 (2013): 4. Noudettu 4.11. osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110779/schleutker.pdf?se->

Seppälä, H., Kyngäs, H. & Karjula, O. (2021). Hoitoon osallisuuden merkitys sekä osallisuutta vahvistavat ja heikentävät tekijät tyypin 1 diabetesta sairastavien nuoren kokemina. Hoitotiede 32 (1).

Sobotka, T., Matysiak, A. & Brzozowska, Z. (2019). Policy responses to low fertility: How effective are they? UNFPA working paper.

Soininen, M. (2016). THL lopettaa Finohtan. Lääkärilehti 20/2016 vsk 71. Noudettu

2.3.2025 osoitteesta <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/thl-lopettaa-finohtan/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023). Pyöreä pöytä maaliskuussa 2023:

Väestönkehitykseen on varauduttava ja vaikutettava. Noudettu 31.3.2025 osoitteesta https://stm.fi/-/pyorea-poyta-maaliskuussa-2023-vaestonkehitykseen-on-varauduttava-ja-vaikutettava?languageId=fi_FI

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2024). Hallitus uudistaa Kela-korvauksia. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 9.10.2024. Noudettu 9.2. osoitteesta

<https://valtioneuvosto.fi/-//1271139/hallitus-uudistaa-kela-korvauksia>

STM. (2022). Perhevapaaudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön. Noudettu 15.4.2025 osoitteesta. <https://stm.fi/perhevapaaudistus>

STM. (2024). Voiko matalaan syntyvyyteen vaikuttaa? Hallitus käynnisti väestöpoliittisen ohjelmatyön. Tiedote sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://stm.fi/-/voiko-matalaan-syntyvyyteen-vaikuttaa-hallitus-kaynnisti-vaestopoliittisen-ohjelmatyon>

Stakes. (2008). Sosiaalialan menetelmien arviointi. Noudettu 2.3.2025

osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77517/FinSoc1_2008vedos4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Szabó-Morvai, Á., Balás, G., Bördős, K. & Herczeg, B. (2019). Evaluation of family policy measures and their impact on fertility. Evaluation 3.

Taewook, K. (2023). The impact of working hours on pregnancy intention in childbearing-age women in Korea, the country with the world's lowest fertility rate. PLoS ONE 18(7): e0288697. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288697>

Testa, MR. (2007). Childbearing preferences and family issues in Europe: evidence from the Eurobarometer 2006 survey. Vienna Yearbook of Population Research 2007. DOI: [10.1553/populationyearbook2007s357](https://doi.org/10.1553/populationyearbook2007s357)

The ESHRE Capri Workshop Group. (2010). Europe the continent with lowest fertility. Human Reproduction Update. Volume 16. 6. painos. <https://doi.org/10.1093/humupd/dmq023>

THL. (2024). Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 2.3.2025

osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta/rai-jarjestelman-mittareita>

Thomas, J., Rowe, F., Williamson, P. & Lin, E. (2022). The effect of leave policies on increasing fertility: a systematic review. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1-16.

Thornton, P. & Ocasio, W. (2012). *Institutional Logics*. Teoksessa Greenwood, Oliver, C., Sahlin, K. & Suddaby, R. *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism*. Los Angeles: SAGE.

Tieteen termipankki. (N.d.a). Poliittika. Noudettu 2.3.2025

osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Valtio-oppi:politiikka>

Tieteen termipankki. (N.d.b). Poliittikkatoimi. Noudettu 2.3.2025

osoitteesta https://tieteentermipankki.fi/wiki/Tiedeneuvonta:poliittikkatoimi#cite_note-1

Vaarama, M. (2012). Julkaisussa *Vaikuttavatko poliittikkatoimet? Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena*. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos.

Van de Kaa, D. (2002). *The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries*. Paper presented at the Sixth Welfare Policy Seminar of the National Institute of Population and Social Security. Tokyo, Japan, 29 January, 2002.

Vasemmistoliiton alue- ja kuntavaaliohjelma. (2025). Huoletonta arkea kaikille, ei harvoille. Noudettu 14.4.2025 osoitteesta https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2025/02/Vasemmistoliitto-Alue-ja-kuntavaaliohjelma_julkistus-060225.pdf

Vasemmistoliiton eduskuntavaaliohjelma. (2023). Reilumpi huominen kaikille, ei harvoille! Noudettu 14.4.2025 osoitteesta https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2023/01/Vasemmistoliitto_VAALIOHJELMA2023.pdf

Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2022-2025. (2022). Uuden hyvinvoinnin aika.

Noudettu 14.5.2025 osoitteesta https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2022/06/tavoiteohjelma_A4.pdf

Vihreiden eduskuntavaaliohjelma. (2023). Suojele elämää. Noudettu 3.4.2025

osoitteesta

https://www.vihreat.fi/wp-content/uploads/2023/02/Vihrea%CC%88t_eduskuntavaaliohjelma_2023_final.pdf

Vihreiden kuntavaaliohjelma. (2025). Arki ratkaisee. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://www.vihreat.fi/wp-content/uploads/2025/02/Kuntavaaliohjelma2025.pdf>

Vihreiden periaateohjelma 2020-2028. (2020). Vihreät muuttavat maailmaa, jotta elämä maapallolla voi kukoistaa. Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://www.vihreat.fi/ohjelmat/periaateohjelma-2020-2028/>

Vihreiden poliittinen ohjelma 2023-2027. (2022). Noudettu 3.4.2025 osoitteesta

<https://www.vihreat.fi/vihreiden-poliittinen-ohjelma-2023-2027/#tuetaan-lasten>

Virtanen, P., Stenvall, J. & Rannisto, P-H. (toim.). (2015). Tiedolla johtaminen valtionhallinnossa. Tampere: Tampere University Press.

Öst, C.E. & Wilhelmsson, M. (2019). The long-term consequences of youth housing for childbearing and higher education. *Journal of Policy Modeling* 41(5).